

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra anglistiky a amerikanistiky

**PŘEKLAD A ANALÝZA VYBRANÝCH ČÁSTÍ ESEJE JULIANA
BAGGINIHO**

**TRANSLATION AND ANALYSIS OF SELECTED PARTS OF AN
ESSAY BY JULIAN BAGGINI**

(bakalářská práce)

Autor: Jana Hainová

Studijní obor: Angličtina se zaměřením na komunitní tlumočení a překlad

Vedoucí práce: Mgr. Jitka Zehnalová, Ph.D.

Olomouc 2011

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla úplný seznam citované a použité literatury.

V Olomouci dne

.....

Děkuji Mgr. Jitce Zehnalové, Ph.D. za odborné vedení při zpracování bakalářské práce, trpělivost a užitečné rady, které mi v průběhu psaní práce poskytla.

OBSAH

1. ÚVOD.....	6
1.1 Cíle a metody práce.....	6
2. ANALÝZA VÝCHOZÍHO TEXTU.....	8
2.1 Teoretické poznatky	8
2.2 Model pro analýzu a její provedení.....	9
2.2.1 Mimetextové faktory	10
Autor	10
Záměr a motiv.....	11
Místo a čas produkce	11
Cílový čtenář	11
2.2.2 Shrnutí analýzy mimotextových faktorů.....	12
2.2.3 Vnitrotextové faktory.....	12
Téma	12
Stylové zařazení.....	13
Slovní zásoba.....	14
Morfosyntax	15
Kulturní specifčnost.....	16
2.2.4 Shrnutí analýzy vnitrotextových faktorů.....	16
2.3 Překladatelské strategie	17
3. CÍLOVÝ TEXT	19
4. ANALÝZA CÍLOVÉHO TEXTU.....	35
4.1 Systémové rozdíly mezi výchozím a cílovým jazykem	35
4.2 Problémy na rovině formálního vyjadřování.....	37
4.2.1 Termíny a slova „dlouhá“	37
4.2.2 Autorova terminologie	39
4.2.3 Morfosyntax	40
4.3 Problémy na rovině neformálního vyjadřování	40
4.3.1 Frazeologické jednotky	41
4.3.2 Hodnotící výrazy	41
4.3.3 Obrazná pojmenování	42
4.3.4 Jiné neformální výrazové prostředky.....	42

4.4	Kulturní specifičnost	43
4.4.1	Kulturně specifické prvky na rovině formálního vyjadřování	44
4.4.2	Kulturně specifické prvky na rovině neformálního vyjadřování.....	45
4.5	Interpretační problémy	47
4.5.1	Větná struktura	47
4.5.2	Identifikace idiomů	49
5.	ZÁVĚR.....	50
6.	PŘÍLOHY	52
6.1	Výchozí text	52
7.	SUMMARY.....	68
8.	BIBLIOGRAFIE.....	71
8.1	Zdroj pro výchozí text.....	71
8.2	Zdroje citované v práci	71
8.3	Ostatní použité zdroje	73
9.	ANOTACE	75

1. ÚVOD

1.1 Cíle a metody práce

Tato překladatelská bakalářská práce bude rozdělena do tří hlavních částí. První bude tvořit analýza výchozího textu (VT), obsahem druhé bude jeho překlad. Analýza cílového textu (CT) bude předmětem poslední, třetí části.

Za VT byla zvolena esej Juliana Bagginiho s názvem *Mistaking Mistakes and the Rightness of Wrongness*. Esej je věcně sdělným textem z překladatelského hlediska zajímavým, neboť se jedná o text, který například Čechová označuje jako přechodový útvar, ve kterém se kombinují prvky ze stylu vědeckého a uměleckého.¹ Překlad textu takovýchto vlastností by mohl být dostatečnou překladatelskou výzvou a zároveň by mohl posloužit jako vhodná příprava na překladatelskou praxi, ve které se tyto styly uplatňují. Na delším úseku textu by mohly také lépe vyniknout jeho charakteristické rysy.

V první části této bakalářské práce bude VT podroben analýze. Ta by měla pomoci lépe se s textem seznámit, předběžně určit obtížná místa a lépe pak zvládnout praktickou část. Na základě analýzy VT pak bude určena překladatelská strategie. Překlad nevzniká na základě reálné zakázky nějakého zadavatele, ale pouze pro účely této bakalářské práce. S volbou překladatelské strategie bude tedy také nutné stanovit si požadavky na CT.

Druhou část bude tvořit překlad VT, který bude zkrácen, a vybrány z něj budou úseky hodnocené jako překladatelsky nejzajímavější. V reálné situaci by překlad tohoto textu nebyl příliš pravděpodobný vzhledem k tomu, že od jeho publikace již uplynulo několik let a text odráží aktuální dění v době, kdy byl zveřejněn. Rámcem textu je však obecné téma, které má dlouhodobější platnost a mohlo by oslovit i čtenáře cílové kultury. Překlad určený k publikaci by tak mohl být možný za předpokladu, že bude text zkrácen o dnes již neaktuální odkazy.

¹ČECHOVÁ, M. a kol., *Současná stylistika*, s. 334.

Poslední část této bakalářské práce pak bude tvořit analýza CT, která poskytne prostor pro komentář překladatelsky problematických prvků.

Cílem této bakalářské práce bude nejprve využít analýzy VT v rámci přípravy na samotný překlad a tímto ukázat její přínos v překladatelském procesu. Dále bude cílem praktické zvládnutí překladu zvoleného textu za účelem upevnění překladatelských dovedností a uplatnění teoretických znalostí.

2. ANALÝZA VÝCHOZÍHO TEXTU

2.1 Teoretické poznatky

Před zahájením překladu se vyplatí provést analýzu VT. Důkladná analýza překladateli umožní ujasnit si základní vlastnosti překládaného textu a odhalí případná překladatelsky problematická místa. Podle toho by se pak měla lépe určit nejvhodnější překladatelská strategie. Přesto, že v praxi často nebývá na podrobnou analýzu čas, vždy je vhodné alespoň rámcově text zhodnotit a určit si jeho charakteristiky, které pak poslouží jako podklad pro volbu překladatelské strategie.

Analýzu VT zařadili do překladatelského procesu někteří čeští a slovenští teoretici. Například **Popovič** se v rámci analýzy uměleckého textu zaměřuje nejprve na výstavbu textu, kterou pak dává do souvislosti s širším kontextem daného díla, a následuje fáze interpretační.² **Levý** zase zdůrazňuje analýzu překladu jako důkladné porozumění předloze a její pochopení.³ V této fázi musí překladatel textu porozumět například z hlediska jazyka, ideově-estetických hodnot, postav a jejich vztahů či autorova záměru.⁴ Analýzu textu do překladatelského procesu zařazuje **Vilikovský**,⁵ komentář jí věnuje také **Jettmarová**.⁶

Ze zahraničí je to například **Nida**, který před překladem analyzuje gramatické vztahy a významovou složku textu na základě transformační gramatiky či komponentální analýzy.⁷ Analýza VT tvoří součást integrovaného přístupu k překladatelskému procesu **Snell-Hornbyové**, podle které tvoří analýza nezbytnou součást přípravy na samotný překlad.⁸ Snell-Hornbyová navrhuje text analyzovat

² POPOVIČ, A., *Teória umeleckého prekladu*, s. 39-41.

³ LEVÝ, J., *Umění překladu*, s. 52.

⁴ LEVÝ, cit. 3, s. 52-55.

⁵ Viz. VILIKOVSKÝ, J., *Překlad ako tvorba*, s. 96.

⁶ Viz. JETTMAROVÁ, Z., *Volba strategie a rozhodování na základě teorie skoposu*.

⁷ HATIM, B., *Teaching and Researching Translation*, s. 22-24.

⁸ SNELL-HORNBY, M., *Translation Studies*, s. 69.

podle modelu „top-down“, tedy od obecných situačních faktorů k mikrostruktuře textu.⁹ I podle **Newmarka** hraje analýza textu důležitou roli, zejména pak v rámci výuky překladu či hodnocení jeho kvality.¹⁰ Mezi faktory Newmarkovy analýzy se řadí například záměr autora a překladatele, cílový čtenář, styl textu či kvalita textu.¹¹

2.2 Model pro analýzu a její provedení

Analýza VT bude pro účely této práce založena především na modelu, který vytvořila **Nordová**.¹² Její model překladatelského procesu, který je založen na teorii skoposu, se nazývá „looping model“¹³ a tvoří ho uzavřený kruh jednotlivých kroků. Proces podle autorky začíná analýzou účelu CT podle toho, jaké jsou požadavky zadavatele překladu. Překladatel analyzuje prvky, které jsou relevantní k účelu textu. Ve druhém kroku pak překladatel analyzuje VT. Nejprve se s textem zběžně seznamuje a poté analyzuje text zevrubněji, přičemž se opět zaměřuje na prvky, které souvisí s požadavky na CT. Po této analýze již překladatel ví, čemu při překladu věnovat pozornost. Celý kruh je uzavřen vytvořením CT, který odpovídá požadavkům zadavatele, případně splňuje požadavky funkční ekvivalence.

Model analýzy VT podle Nordové je založen na zkoumání dvou skupin faktorů. Komunikativní situaci textu reprezentují faktory, které se podle Nordové nazývají **faktory mimotextové**.¹⁴ Těmi se překladatel zabývá ještě před zahájením četby VT a během jejich analýzy si vytváří určitá očekávání v souvislosti s vlastnostmi samotného textu. Mezi tyto faktory Nordová zahrnuje informace o autorovi, jeho záměru, cílovém čtenáři, zvoleném médiu komunikace, místě, času produkce a recepce textu a motivu. Druhou skupinou faktorů, které slouží k analýze

⁹ SNELL-HORNBY, cit. 8, s. 69.

¹⁰ NEWMARK, P., *A Textbook of Translation*, s. 17.

¹¹ NEWMARK, cit. 10, s. 11-18.

¹² NORD, Ch., *Text Analysis in Translation*.

¹³ NORD, cit. 12, s. 33.

¹⁴ NORD, cit. 12, s. 36.

vlastností samotného textu, jsou **faktory vnitrotextové**.¹⁵ Ty se týkají tématu a obsahu textu, znalostních presupozic čtenáře, výstavby textu, neverbálních prostředků, lexikálních vlastností textu a syntaktických struktur.

Po vzoru tohoto modelu bude analýza VT rozdělena na dvě části. Nejprve budou charakterizovány faktory mimotextové, následovat budou faktory vnitrotextové.

2.2.1 Mimotextové faktory

Za faktory relevantní pro zvolený VT byly zvoleny informace o autorovi, jeho záměru, motivu, času a místě produkce textu a cílovém čtenáři.

Autor

Autorem textu je britský filosof Julian Baggini. Narodil se v roce 1968, je absolventem doktorského studia na *University College London* v oboru filosofie a věnuje se psaní knih a článků s filosofickou tematikou.¹⁶ Kromě vlastních publikací také přispívá do předních britských deníků, jako jsou například *The Guardian* či *The Independent*, a v současnosti je šéfredaktorem časopisu *The Philosopher's Magazine*.¹⁷ Autor má tedy s tvorbou textů mnoho zkušeností.¹⁸

¹⁵ NORD, cit. 12, s. 37.

¹⁶ Julian Baggini, In: Wikipedia [online].

¹⁷ British Humanist Association, Dr. Julian Baggini [online].

¹⁸ Veškeré své příspěvky z novin, časopisů a jiných médií pak Baggini zveřejňuje na svém blogu, dostupném z WWW: <http://julianbaggini.blogspot.com/>.

Záměr a motiv

Za záměr autora lze považovat snahu vyjádřit se k tématu, které považoval za aktuální a důležité v době produkce textu. Autor cítil potřebu okomentovat určitou problematiku, informovat o ní čtenáře a přesvědčit je o svém názoru, případně je ovlivnit. Text je tedy autorovou reakcí na tehdy aktuální dění.

Kromě aktuální situace ve Velké Británii a jinde na světě mohla být motivačním faktorem žádost o vytvoření textu – v médiu, které dílo publikovalo, je autor uveden jako host, a mohl být tedy o příspěvek požádán.

Místo a čas produkce

Esej byla publikována ve Velké Británii. Text byl uveřejněn na webových stránkách britského think-tanku *Demos*,¹⁹ který publikuje články na rozličná společensko-vědní témata. *Demos* dále zveřejňuje řady statistik a organizuje výzkumné projekty například v oblasti politiky, ekonomie, zdravotnictví či veřejných financí. Publikuje především věcně sdělné texty, a to odborné i informativní. Autor článku nepublikuje pro *Demos* pravidelně. Jeho styl by se tedy mohl od pravidelných příspěvatelů mírně lišit, obecně se ale také jedná o věcně sdělný text informativního stylu. Za čas produkce lze považovat srpen 2008, což je doba, kdy byl text zveřejněn.

Cílový čtenář

Autor se obecně věnuje publikační činnosti a spolupracuje s předními britskými deníky, z čehož lze odvodit, že jeho texty by mohly být určeny převážně širší veřejnosti. Cílovým čtenářem VT by tedy mohl být alespoň průměrně vzdělaný

¹⁹ Think-tank Demos dostupný z WWW: <http://www.demos.co.uk/>.

člověk se všeobecným rozhledem. Článek byl uveřejněn na internetu, kde byl dostupný široké veřejnosti, za primárního cílového čtenáře lze ale považovat čtenáře britského.

2.2.2 Shrnutí analýzy mimotextových faktorů

Analýza mimotextových faktorů přiblížila text z hlediska komunikativní situace. Autorem je osoba v písemném projevu zkušená, což by se mohlo projevit na výstavbě celého textu. Cílem textu bylo vyjádřit se k aktuálnímu dění, případně cílového čtenáře o něčem přesvědčit a ovlivnit ho. V textu coby v reakci na aktuální dění lze očekávat prvky, které mají omezenou časovou platnost, a tak by vzhledem k časovému odstupu mezi produkcí VT a CT již dnes nemusely být aktuální. Místo produkce by pak mohlo mít vliv na přítomnost kulturně specifických prvků v textu. Autor vesměs publikuje pro širokou veřejnost, a proto je širší veřejnost i předpokládaným cílovým čtenářem VT.

2.2.3 Vnitrotextové faktory

Z vnitrotextových faktorů byly pro analýzu VT zvoleny faktory následující: téma textu, stylové zařazení, slovní zásoba, morfosyntax a kulturní specifčnost.

Téma

Tematický rámec textu potvrzuje výše uvedené charakteristiky eseje – odborný styl se projevuje tematikou odborného charakteru, především se jedná

o problematiku chyb. Autor charakterizuje druhy chyb a vytváří pro ně kategorie. Srovnáváním druhů chyb pak autor dospívá k přístupu k chybám, který považuje za ideální. Vytváření kategorií pro chyby odpovídá Mistríkově charakteristice esejí: „Autor uplatňuje vlastní pojmy, jemu vlastní výrazy a konstrukce.“²⁰ Relativně obecné téma textu odráží aktuální dění ve společnosti a autor své myšlenky ilustruje na konkrétních událostech. Téma chyb je pak dále propojováno s odbornými oblastmi souvisejícími například s veřejnou správou, politikou, ekonomikou, matematikou či filosofií. Vzhledem k těmto vlastnostem textu lze úžeji vymezit cílového čtenáře, kterým by mohl být někdo, kdo je k četbě textu motivován například zájmem o tuto problematiku nebo autorovy texty obecně.

Stylové zařazení

Ze stylistického hlediska lze text zařadit do skupiny textů věcně sdělných, informativních, blíže se jedná o útvar zvaný esej. Jak tvrdí Knittlová, styly nemají zřetelné hranice,²¹ a tak ani tento textový útvar nevykazuje známky pouze jednoho jediného stylu. Podle Čechové je esej útvarem přechodovým, který stojí na hranici mezi stylem vědeckým a uměleckým, neboť zpracovává odborné téma využitím uměleckých prostředků.²² Toto souvisí s Mistríkovým pojetím eseje coby žánru, ve kterém se uplatňuje vtip a živá úvaha s odbornou, literárně-uměleckou nebo filozofickou tematikou.²³ Eseje se podle Čechové vyznačují promyšleností, rozmanitými syntaktickými strukturami či výskytem termínů a vlastních názvů, proti čemuž pak stojí metaforičnost či expresivita, například v podobě zvolacích či tázacích vět.²⁴

²⁰ MISTRÍK, J., *Štylistika*, s. 492.

²¹ KNITTLOVÁ, D., *Překlad a překládání*, s. 198.

²² ČECHOVÁ, cit. 1, s. 334.

²³ MISTRÍK, cit. 20, s. 490.

²⁴ ČECHOVÁ, cit. 1, s. 334.

Slovní zásoba

V textu se uplatňují dva hlavní stylové proudy, a proto se pro další analýzu nabízí rozdělení výrazových prostředků do dvou skupin. Odbornost se odráží především ve formálním způsobu vyjadřování, zatímco obrazné a expresivní prostředky budou vzhledem k jejich charakteru v analyzovaném textu pro účely této bakalářské práce označovány jako prostředky vyjadřování neformálního.

Do formálního vyjadřování lze zařadit výskyt termínů vytvořených autorem textu nebo termínů již zavedených. Předmětem eseje je klasifikovat chyby, a tak autor pro tyto účely vytváří kategorie jako *acceptable mistakes*, *honest mistakes* nebo *genuine mistakes*. Autor prokazuje znalosti i z jiných vědních oblastí, na kterých pak ilustruje své myšlenky. V textu se důsledkem toho vyskytují i odkazy do oblasti ekonomie, matematiky či práva. Pro ilustraci lze uvést výskyt termínů jako *income tax*, *game theory*, *cost benefit analysis* či *burden of proof*. Dalším formálním prvkem slovní zásoby jsou hojně vyskytující se slova, která Vachek označuje jako slova „dlouhá“ a uvádí, že pro formální projevy je typické kromě germánských slov používat také tato slova, která jsou francouzského nebo řecko-latinského původu.²⁵ Jako příklad lze uvést *equilibrium*, *countenance* či *exculpate*. Dalším prvkem formálního vyjadřování v textu jsou některé zastaralé spojovací výrazy, jako je například *hence* či *whereby*.

Na rovině neformálního vyjadřování se objevuje frazeologie, jako například *to make a hash of something*, *to take the flack*, či obrazná pojmenování jako *markets go to meltdown*, *guinea pigs*. V textu lze také nalézt hodnotící výrazy, které například Knittlová řadí mezi charakteristické znaky publicistického stylu.²⁶ V nadpisu lze pozorovat snahu text ozvláštnit a zaujmout tak čtenáře: *Mistaking Mistakes and the Rightness of Wrongness*. Využívá se zde slovní hříčky a zdánlivé nesmyslnosti slovních spojení. Větší koncentrace prvků ze skupiny neformálního vyjadřování se vyskytuje především v první kapitole, což lze vysvětlit tím, že se autor v úvodu snaží čtenáře přilákat k četbě textu. Prostředky, jako jsou

²⁵ VACHEK, J., *Chapters from Modern English Lexicology and Stylistics*, s. 117.

²⁶ KNITTLOVÁ, cit. 21, s. 191.

obrazná pojmenování, hodnotící výrazy či intenzifikátory, lze ale pozorovat napříč celým textem, neboť tyto výrazy přispívají v převodu věcné informace a vyjadřují také subjektivní postoj autora a jeho styl. Autor využívá také estetických prvků, jako je například aliterace v případě slovních párů *chopped and changed*, *irrational and irresponsible*. Tyto prvky spolu s hodnotícími výrazy Knittlová řadí mezi prvky charakteristické pro anglický publicistický styl.²⁷

Morfosyntax

Prostředky roviny morfosyntaktické lze také rozdělit do dvou skupin, tedy do formálního a neformálního vyjadřování. Autor například nevyužívá stažených tvarů sloves, což je charakteristické pro formální texty. Grygová dále uvádí, že odborné texty typicky obsahují konektory, které slouží ke zpřehlednění složitějších myšlenek.²⁸ Toto je platné i pro VT a z konektorů lze uvést *both*, *nevertheless* či *however*. Právě složité myšlenkové vztahy se podle Čechové v esejích vyskytují, sdělované jsou pak složitými větnými strukturami.²⁹ Grygová také poznamenává, že gramatická nasycenost je charakteristickou vlastností odborného stylu.³⁰ Pro ilustraci lze z VT uvést výskyt prostředků pro syntaktickou kondenzaci, užívání různých slovesných časů, pasivních tvarů sloves, neosobních konstrukcí či inverze jako například *nor should we be embarrassed* či *nor has it been*. Dále lze uvést výskyt jmenných řetězců, jako například *large class sizes*, *the ultimate negative score*, *cost benefit analysis*.

Jak ale upozorňuje Čechová, syntax se u esejí vyznačuje svou variabilitou,³¹ a tak lze u VT pozorovat také uvolňování větné stavby pomocí vsuvek či výčtu, výskyt jednočlenných vět a elips, což lze označit za prostředky neformální. Na rozdíl

²⁷ KNITTLOVÁ, cit. 21, s. 193.

²⁸ GRYGOVÁ, B., Překlad odborného textu, s. 210.

²⁹ ČECHOVÁ, cit. 1, s. 334.

³⁰ GRYGOVÁ, cit. 28, s. 210.

³¹ ČECHOVÁ, cit. 1, s. 334.

od odborných textů, kde je autor zpravidla skrytý, ve VT je autor přítomen a navozuje kontakt se čtenářem využitím rétorických otázek, oslovením čtenáře osobním zájmenem *you* či používáním inkluzivního plurálu *we*. Informace jsou zdůrazňovány vytýkacími konstrukcemi, například *what I want to do is, there are at least three reasons*. Subjektivní pohled je v textu vyjádřen podmiňovacím způsobem v kombinaci s hodnotícím výrazem, kupříkladu *it would be rash* nebo *it would be insane*. Dále lze zmínit asyndetické připojení závislé oznamovací věty *even if that means (that) half a current users drop out*, či *there were good reasons for thinking (that) there were limits*. Toto lze pokládat za prvek neformálnosti, neboť, jak upozorňuje Dušková, ve formálních projevech se asyndeze nevyskytuje.³²

Kulturní specifičnost

Tematickým rámcem textu je obecná problematika chyb, kterou lze považovat za srozumitelnou nezávisle na kulturním kontextu. S věcným sdělením textu ale místy souvisí odkazy do výchozí kultury v podobě vlastních či místních jmen. Podobně kulturně specifické jsou i některé jazykové prostředky, které autor využívá, jako jsou například obrazná pojmenování či expresivní způsob vyjadřování. Překlad těchto prvků bude vyžadovat specifické překladatelské strategie při zvážení předpokládaných znalostí čtenáře, stylové normy nebo uzuálnosti.

2.2.4 Shrnutí analýzy vnitrotextových faktorů

Na základě analýzy vnitrotextových faktorů byl VT označen jako esej, která se stylově vyskytuje na pomezí mezi odborným a uměleckým textem. To se projevuje na věcném obsahu a zvolených výrazových prostředcích, které byly rozděleny na formální a neformální. Charakteristika tématu vedla k užšímu vymezení

³² DUŠKOVÁ, L. a kol., *Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny*, s. 595.

cílového čtenáře. Analýza dále potvrdila předpoklady z analýzy mimotextových faktorů, které se týkaly kulturní specifičnosti.

2.3 Překladatelské strategie

Analýza VT postupně vytvořila o textu celkový obraz. Ten nyní poslouží při stanovení požadavků na CT a volbě překladatelských strategií.

Informační složku textu bude potřeba převést s co největší sémantickou přesností, aby byl splněn komunikativní účel překladu. Také některé kulturně specifické prvky či vázanost na aktuální dění v některých úsecích budou vyžadovat zvláštní řešení. V souvislosti s tím bude třeba dbát na znalosti cílového čtenáře.

Co se týče stylistické složky, její dvojí tendence k tomu, co bylo pro účely této práce nazváno formálním a neformálním vyjadřováním, bude vyžadovat volbu takových prostředků, aby byl tento styl co nejlépe zachován, ale zároveň aniž by se narušovala uzuálnost cílového jazyka a koherence celého textu.

Pro charakteristiku překladatelských strategií se nabízí dvojí rozdělení podle Newmarka, který rozlišuje mezi překladem sémantickým a komunikativním. Komunikativní je podle něj překlad, který se snaží přiblížit účinek na čtenáře CT účinku VT.³³ Sémantickým překladem pak Newmark rozumí překlad takový, který se snaží o co nejbližší převod sémantických i syntaktických struktur textu v závislosti na možnostech cílového jazyka.³⁴ Komunikativní překlad se v případě převodu zvoleného VT uplatní především při převodu těch prvků, které byly označeny jako prvky neformálního vyjadřování. Na formální rovině jde především o sdělení věcné informace, a tak se lépe uplatní překlad sémantický.

³³ NEWMARK, P., *Approaches to Translation*, s. 39.

³⁴ NEWMARK, cit. 33, s. 39.

Cílem tedy bude vytvořit text, který bude textem v cílovém jazyce a bude plnit komunikativní úlohu VT při zachování koherence a idiomatičnosti.

3. CÍLOVÝ TEXT

O chybách nechybách a správnosti nesprávnosti

1 „Staly se chyby.“ Tohle poslední dobou bývají častá slova. Rozsah ekonomické
2 krize a výdaje, pro které není omluvy, dovedly ministry, výkonné ředitele
3 a ekonomy k tomu, aby se ke svým omylům přiznali. Jestli ovšem čekali,
4 že jim hned všichni odpustí, tak čekali marně. Omluva je to nejmenší, co se
5 žádá, samotná ale obvykle nestačí.

6 Na jednu stranu to není žádné překvapení. Když důležitou záležitost úplně
7 pokazíte, proč by nad tím ostatní měli mávnout rukou, protože vlastně chybuje
8 každý? A přesto se v osobním a manažerském poradenství v posledních letech
9 spíše nabádá, abychom naopak dělali chyb více. Kdo se ale těchto rad s gustem
10 držel, moc spokojený teď nebude.

11 Mezi nejvášnivější obhájce chybování se řadí „guruové managementu“. Jeden
12 z nich, Tom Peters, ve své knize *Hledání dokonalosti* radí: „Nestačí, že své
13 chyby ‚tolerujete‘, přijměte je!“ Blahodárnost chyb neopomene zmínit žádná
14 sbírka citátů o managementu, třeba jako je tomu u aforismu reklamního tvůrce
15 Lea Burnetta: „Skoncovat s chybami je velmi snadné. Stačí skoncovat
16 s nápady.“ Tato myšlenka ale pronikla i do popkultury. Například verš
17 „Kdybych mohla svůj život prožít znovu, dělala bych víc chyb,“ z oblíbené
18 básně „Utrhla bych víc sedmikrásek“ se na webových stránkách 21. století
19 vyskytuje stejně často, jako byla v 70. letech století minulého verši o dosažení
20 životního štěstí z podobné básně Desiderata potištěna každá anglická utěrka.

21 A takové rady mají podporu i mezi osobnostmi. James Joyce zdůvodnil přínos
22 chyb takto: „Lidské chyby jsou branou k poznání.“ A slovy Einsteina: „Kdo
23 nikdy nepochybil, nikdy nezakusil nic nového.“

24 Některé omyly měly nyní ale tak strašné důsledky, že už se těch, kteří
25 by k chybování pobízeli, tolik nenajde. Vždyť také omyly bývají hodnoceny

26 kladně spíše teoreticky nežli v praxi. Ač se třeba výkonní ředitelé snaží
27 vzpružit své zaměstnance sliby o tom, že budou dělat chyb více, neznám
28 politika, který by vyhrál volby se stejnou filosofií slov. Bylo by postavené
29 na hlavu zvolit za nejlepšího sportovního manažera, předsedu vlády nebo
30 lékaře toho, kdo prokazatelně nejvícekrát šlápl vedle. Chybování se totiž cení
31 nejvýše, dokud k žádnému ještě nedošlo.

32 Podobný protiklad se týká i přiznání k omylům. Všichni se shodneme na tom,
33 že lidé by měli být dostatečně charakterní na to, aby svou chybu připustili.
34 Jenomže zatímco pro někoho může být osvěžující čas od času vyjít s pravdou
35 ven, pravidelná přiznání se nepokládají za chvályhodnou upřímnost, ale spíš
36 za známku neschopnosti.

37 Jak tedy správně o chybách přemýšlet? Chybování není v podstatě ani
38 přednost, ale ani vada. Vše záleží na druhu chyby, a to konkrétně na tom, proč
39 k ní došlo a jaké se nabízely další možnosti. Mým záměrem je několik
40 takových druhů chyb navrhnout, abychom se k nim pokusili vytvořit
41 konstruktivnější přístup, který nebude ani příliš tolerantní ani příliš odmítavý.

42 Zralejší „kultura chyb“ je důležitá zejména tehdy, když přijde řeč na politiku.
43 Na jedné straně se jedná o oblast lidské činnosti, kde na přiznání omylů jen tak
44 nedojde. Čelný politik to může zkusit s upřímným přiznáním jen jednou,
45 a když mu to délka jeho politické dráhy umožní, tak možná i dvakrát. Většinou
46 se ale nic takového nekoná, a to ani v případě, že nás omyl téměř bije do očí.

47 V politice ale zároveň bývá selhání nevyhnutelné. Ekonomiku a veřejné služby
48 lze spravovat lépe a hůře, ale nikdy ne perfektně. Bývá potřeba zavést změny,
49 z nichž každá fungovat nebude. K důležitým rozhodnutím dochází téměř denně
50 a očekávat, že všechna budou správná, by bylo absurdní. Nedávno jsme byli
51 svědky toho, jak se ekonomové jeden za druhým přiznávali, že vlastně vůbec
52 netuší, co se děje. Tato podívaná nám připomněla, jak málo toho víme a jak je
53 síla našich předpokladů slabá. Svět je velmi nepředvídatelný, a tak by jen
54 blázen očekával, že osoby pověřené jeho vedením nikdy neklopýtnou.

55 V politice tudíž bývá obrovská nerovnováha mezi okolnostmi, za jakých
56 k omylům dochází, a reakcemi, které vzbuzují. Politici jsou jako prodavači ryb
57 odmítající připustit, že to je jejich práce, která nelibě zapáchá. Nelze ale
58 okamžitě za tento stav vinit pouze je, protože i voliči se příliš často chovají
59 jako zákazníci, kteří očekávají, že takový obchod bude vonět jako květinářství.

60 Dobrým příkladem toho, jak může taková kombinace přístupů bránit dobré
61 politice, je britská roztržka z roku 2008 ohledně zrušení 10% daně z příjmu.
62 Když byl Gordon Brown ještě ministrem financí, jedním z jeho posledních
63 počinů v této funkci bylo snížení základní sazby daně z příjmu z 22 % na 20 %
64 a současné zrušení 10% daně. Když tato nová legislativa v dubnu 2008 nabyla
65 platnosti, ukázalo se, že asi 5 milionů lidí s relativně nízkým příjmem
66 na tom bude ve výsledku hůře.

67 Nepochybně to byl nějaký druh omylu. Na Browna se snesla vlna obvinění,
68 z nichž nejabsurdnější bylo tvrzení, že chtěl snížit příjmy chudým. On ale
69 z jakéhosi důvodu buď přehlédl fakt, že tohle bude následek jeho plánu, nebo
70 podcenil závažnost ztráty až 4,50 liber týdně.

...

71 Ovšem zaujmout postoj dospělého a smířit se s tím, že k chybám prostě
72 docházet bude, by také nebylo úplně rozumné. Rovnováha mezi akceptováním
73 chyb nevyhnutelných nebo pochopitelných a přáním, aby k chybám docházelo
74 tak zřídka, jak jen to lidské síly umožňují, se hledá jen těžko. První bez
75 druhého není přístupem dospělého člověka, naopak je to postoj až nebezpečně
76 tolerantní. Ale neměli bychom se ani stydět nasadit laťku svých očekávání
77 vysoko. Jednou třeba kdosi zareagoval na poznámku, že nevýraznost bývalého
78 britského předsedy vlády Johna Majora je příjemnou změnou, takto: „Nechci,
79 aby mi vládnul obyčejný muž, chci, aby byl neobyčejný.“

...

Chyby neúmyslné

80 V prosinci 2008 se ve Vídni herec Daniel Hoevens jal své postavě podříznout
81 krk v posledním jednání *Marie Stuartovny* Friedricha Schillera. Realistické
82 předvedení sebevraždy ocenilo obecenstvo potleskem, aniž by tušilo,
83 že rekvizita byla zaměněna za skutečný nůž. Hoevens byl rychle převezen
84 do nemocnice, kde ho naštěstí zachránili.

85 V takové situaci nepochybně k omylu došlo. Přiřknout ho ale Hoewelsovi
86 by bylo zvláštní. Neudělal nic, co neměl, a nebylo jeho vinou, že se v důsledku
87 stalo něco strašného. Nicméně právě v situacích logicky velmi podobných této
88 nás může samotný špatný výsledek dovést k nesprávnému obvinění.

89 Vedoucí pracovník musí například rozhodnout, zda má doporučit nějaký lék.
90 Shromáždí se podklady a odborníci se shodnou na tom, že užívání léku
91 zachrání více životů, než užívání jiného nebo žádného, a tak ho schválí. U léku
92 se ale projeví velmi neblahé vedlejší účinky, se kterými nikdo nepočítal.
93 V takové situaci by pobouřená veřejnost nejspíš zavrhla tvrzení, že k žádné
94 chybě nedošlo.

95 V jistém slova smyslu lze chyby chápat coby jednání nebo rozhodnutí, která
96 vedla k horšímu výsledku, než bylo nutné. Obecně s sebou ale přisuzování viny
97 nese také předpoklad, že někdo jednal tak, jak neměl, a nevěděl to, co vědět
98 měl. Tento předpoklad ale pracovník, který lék schválil na základě dostupných
99 informací, nesplňuje. S tím, co o léku věděl, by bylo nesmyslné
100 a nezodpovědné rozhodnout jinak. Lékaře, kteří se rozhodnou zachránit méně
101 životů, přeci nechválíme, viníme je. Kdyby tedy pracovník lék zamítnul, dalo
102 by se hovořit o vzácném případě „šťastné neodbornosti“.

103 Možná si řeknete, že i kdyby v tom vedoucí pracovník byl nevinně, museli
104 udělat chybu jeho kolegové? Ne nezbytně. Třeba všichni ti, na kterých
105 rozhodnutí stálo, zvolili racionální možnost, jenže výsledek nebyl předvídaný
106 ani předvídatelný. Zkrátka není rozumné se domnívat, že každý neúspěch
107 je důsledkem rozhodnutí, které mělo být předem rozpoznáno jako špatné.

108 Skotský filosof David Hume toto ilustruje na příběhu o Indovi, v jehož zemi
109 nikdy neklesá teplota pod nulu. Projíždějící poutník mu vypráví báchorky
110 o zvláštních netvorech a o tom, jak se v zimě voda rozpíná a tuhne. S našimi
111 znalostmi bychom očekávali, že Ind hodí příběhy o nadpřirozených silách
112 za hlavu a přijme existenci ledu. Ind ale naše znalosti nemá. Na základě
113 zdravého rozumu a jeho znalostí nemá Ind proč této podivné historce věřit.
114 Podle toho, co zná, mu zní proměna vody v led stejně nepravděpodobně jako
115 přeměna olova ve zlato.

...

116 Z důvodů, které jsem vysvětlil, by se nejspíš něčemu takovému chyba vůbec
117 říkat nemělo. V běžné řeči možná takovéto činy a rozhodnutí nazýváme spíše
118 „chyby neúmyslné“.

...

119 Existují nejméně tři důvody, proč bychom měli ochotněji připustit, že ve
120 veřejném životě k neúmyslným chybám dochází:

121 **Za prvé je třeba vést lidi k tomu, aby se rozhodovali na základě**
122 **důkladného zhodnocení dostupných podkladů. K tomu bychom měli být**
123 **připraveni je podpořit i v případě, že tato obvykle spolehlivá metoda**
124 **povede k rozhodnutím se špatným koncem. Veřejní činitelé mívají**
125 **tendence k nesprávnému jednání. Nedělají totiž to, co by v dané chvíli bylo**
126 **nejlepší, ale řídí se spíše podle ostatních, protože tak je to nejjistější.**
127 **Ideální způsob jak zajistit, aby lidé měli pro svá rozhodnutí správný**
128 **důvod, je být ochoten je v takové chvíli vytrvale podporovat, a to i pokud**
129 **je výsledkem selhání.**

130 **Dále není těžké poznat, kdy někdo podává upřímná vysvětlení a kdy se jen**
131 **falešně vylouává. Pokud měl dotyčný zvolit jinak, musí to být možné**
132 **objasnit. Když se budeme snažit rozlišovat mezi skutečnou obhajobou**

133 a prachsprostou výmluvou, zjistíme více o tom, co bylo a nebylo známé
134 a podle čeho k rozhodnutí došlo. A nejspíš se také naučíme něco
135 do budoucna.

136 Třetí důvod se vlastně týká spravedlnosti. Je nefér, aby na sebe kdokoliv
137 bral vinu za rozhodnutí, která byla zcela opodstatněná nebo neměla nic
138 společného se schopností dotyčného vykonávat svou práci. Například
139 v červnu 2008 se poslankyně Wendy Alexanderová rozhodla rezignovat
140 na svou pozici v čele Skotského parlamentu kvůli nenahlášeným
141 8 000 libráům, které přijala jako dar pro svou kampaň. Čítankový příklad
142 neúmyslného omylu – Alexanderová se obrátila na úředníky
143 v parlamentu, kteří ji ujistili, že přiznávat příspěvky není třeba. Přesto
144 z toho měla obrovskou ostudu a parlamentní komise, které předsedala
145 Skotská národní strana, ji dokonce na jeden den zbavila funkce.

146 Samozřejmě, že za každou rezignací obvykle stojí několik dalších,
147 skrytých faktorů. Obecné tvrzení ale platí – přehnaná snaha trestat
148 neúmyslné omyly je jak nespravedlivá tak kontraproduktivní a ohrožuje
149 důležité instituce. Živí se tím i nevábné prostředí, ve kterém někdo musí
150 z kola ven, jen co vzduchem zavane omyl. V tu chvíli přicházejí vhod ti,
151 kteří odejdou dobrovolně, aniž by si jiní museli špinit ruce.

Riskování

152 Tento první druh přijatelných chyb zapadá do schématu Donalda Rumsfelda,
153 mezi takzvané „neznámé neznámé“. Rozumná volba se ukáže jako špatná kvůli
154 něčemu, o čem jsme nevěděli, že nevíme. V jiných případech je ale potřeba
155 učinit rozhodnutí, která zahrnují „známé neznámé“. Někdy jsme si zcela jisti
156 tím, že naše volba bude správná, jindy to jednoduše nevíme. I přesto je v těchto
157 chvílích lepší rozhodnout se riskovat.

158 Takové rozhodnutí ale samozřejmě vyžaduje zhodnocení pravděpodobnosti.
159 „Půjdem do rizika a třeba to vyjde,“ je extrémní příklad rozumného

160 odůvodnění, pokud je druhou možností katastrofa. Jestliže se ale také nabízí
161 možnost nedělat nic nebo zkusit něco méně riskantního, pak je to příklad
162 unáhlenosti.

163 Uklidňující by bylo, kdyby existoval jednoduchý vzorec, který by posloužil při
164 rozhodování, zda riskovat nebo ne. Poskytnout se ho vlastně snaží analýza
165 nákladů a užitek. Vzorec je ve své podstatě úplně jednoduchý. Pokud P je
166 pravděpodobnost a B čistý užitek (při minusovém výsledku se bude jednat
167 o čisté náklady), pak pro každou možnost využijeme rovnice $P \times B$ a vybereme
168 tu s nejvyšším výsledkem.

169 Pokud například pravděpodobnost, že jen o vlásek unikneme smrti skokem
170 z 30 metrového útesu, je 0,01, pak stojí za to skočit, protože alternativou
171 je zcela negativní výsledek s pravděpodobností 1,0. Podobně je-li
172 pravděpodobnost, že zachráníme 20 životů, 0,2, oproti pravděpodobnosti 0,4,
173 že zachráníme životů 15, pak je druhá možnost lepší, protože v průměru
174 se díky ní zachrání 6 životů, na rozdíl od pouhých 4.

175 V žádném z těchto případů ale přesné zhodnocení pravděpodobnosti
176 neposkytne spolehlivou předpověď toho, co se stane. Pravděpodobnost,
177 že padne třikrát za sebou tatáž strana mince, je pořád stejná, i když se to někdy
178 podaří. Výpočet pravděpodobnosti tedy sám o sobě neurčí, co se přesně stane.

...

179 Horší je, že ať analýza rizik působí jakkoliv vědecky, v mnoha případech jsou
180 proměnné až příliš neznámé na to, aby vytvořily základ pro rozumný výpočet.
181 Platí to zejména pro politická rozhodnutí, protože se přirozeně většina opatření
182 zavádí poprvé. Ani ta převzatá ze zahraničí nejsou skutečně vyzkoušena, dokud
183 nejsou zaseta na domácí kulturní půdě. Například v Japonsku a Koreji se
184 osvědčily třídy s velkým počtem žáků. To ovšem nemusí stejně fungovat
185 i v individualističtějších kulturách, jako je ta západní.

186 Pokud nás nějaká rozhodnutí dovedou až ke známým neznámým, u kterých
187 nejsme schopni pečlivě zhodnotit pravděpodobnost úspěchu, až znepokojivě
188 často se setkáme s neúspěchem. Tak proč vůbec dělat rozhodnutí, která jsou
189 ve své podstatě tak riskantní? Když činíme kroky, jejichž důsledek je natolik
190 nejistý, není to spíš než chyba neúmyslná, skutečná chyba v pravém slova
191 smyslu? Není trestuhodně nedbalé přehlížet pravidlo nepředvídaných
192 důsledků?

...

193 Pokud program pro nezaměstnané dosáhne jen k hrtce z těch, pro které
194 je zamýšlen, a přitom je velmi nákladný, pak stojí za to, zkusit něco jiného i za
195 cenu, že polovina současných uživatelů odpadne. Pokud ale zachrání 10 životů
196 ročně za rozumnou cenu, pak je lepší se vážně zamyslet, než se rozhodneme
197 pro změnu, která by mohla úspěšnost o polovinu snížit.

198 O možnosti návratu do původního stavu je také třeba přemýšlet s ohledem
199 na kontext. Příliš časté změny ve vzdělávacím systému mohou vést k jeho
200 narušení, zatímco u služeb, které lidé využívají jednorázově, se zase tolik
201 nestane, když se sem tam něco upraví.

202 Současná finanční krize je dobrým příkladem toho, jak se tyto tři proměnné,
203 tedy potřeba změny, riziko a možnost navrátit stav zpět, uplatňují. Vlády
204 po celém světě jsou nuceny činit radikální kroky, aby stabilizovaly finanční
205 systém. Až se jednou ohlédneme zpět, zjistíme, že některé byly účinnější
206 než jiné. Například můžeme očekávat, že některá opatření za miliardy měla jen
207 pramalý účinek, či dokonce částečně posloužila k naplnění kapes už tak dobře
208 placených manažerů. Nedělat vůbec nic ale není řešením a stejně tak není
209 možné důkladně promýšlet všechny následky před přijetím nějakého opatření.
210 Jedny budeme chválit za skvělou volbu, jiné budeme odsuzovat za špatnou.
211 Pokud ale budeme moudří, další omluvíme za chyby pochopitelné. Jedním
212 z důvodů pro to je, že nedělat žádná rozhodnutí je horší, než jich dělat několik,
213 z nichž některá jsou špatná. Proto také není na možnost návratu do předchozího

214 stavu brán hlavní zřetel. Ať už zvolíme jakoukoliv cestu, žádná v našem
215 případě nepovede zpátky do téhle šlamastyky.

...

216 Stejně tak by se dal obhájit britský pokus s novým typem škol,
217 tzv. akademiemi, které byly úspěšné jen částečně. Kdyby byl vzdělávací
218 systém ponechán netknutý, hrubě by se zanedbala povinnost vůči budoucím
219 generacím. Bylo ale opodstatněné myslet si, že ne vše se dá vyřešit pouhou
220 investicí do systému (což vláda udělala také a z čehož plyne další z cenných
221 zkušeností – nemusí se vždy jen experimentovat nebo nedělat nic). Aby
222 nehrozilo vytlačení akademií, byly nejprve vyzkoušeny jen na pár místech, kde
223 tamější školy nebyly tak kvalitní. Zde se opět uplatnila potřebná kombinace
224 dostatečně nutné změny, jejího přijatelného rizika a možnosti vše vrátit
225 do původního stavu v případě neúspěchu. A znovu to vypadá, že výsledky jsou
226 smíšené. Trvalým odkazem akademií zřejmě nebude jejich přesná struktura, ale
227 přesun k větší autonomii škol, což by mohlo být velmi cenné.

228 Situace, ve kterých lze riskování chyb nejlépe opodstatnit, nastávají tehdy, kdy
229 je změna vysoce nutná, ale v sázce není mnoho. Místní úřad se například
230 rozhodne vyzkoušet na omezeném území nový systém svozu odpadů
231 s rozumnou nadějí, že když bude funkční, může posloužit jako vzor, který
232 výrazně sníží množství odpadu končícího na skládkách. I když celý plán
233 způsobí pohromu a ulice div nezamoří krysy, za zkoušku to stojí. Riskování by
234 zde mělo dostat podporu, protože omyl se tvrdě netrestá, úspěch může být
235 velmi užitečný a vždy je možné se zase vrátit zpět.

236 Takovéto zkušební projekty jsou tou nejméně kontroverzní formou činnosti,
237 o které víme, že bude zahrnovat chyby. Ačkoliv inovace se obecně cení,
238 zdaleka se neinovuje tolik, kolik by šlo. Například by se mohlo provádět
239 i několik zkušebních projektů najednou a zkoušet tak současně více možností
240 na různých místech.

241 Proti sobě nicméně stojí dva důvody, proč se lidem nemusí účast na zkušebních
242 projektech zamlouvat. Jedním z nich je, že lidé jsou často neradi „pokusnými
243 králíky“. Druhým důvodem je, že ti, kteří nebyli do zkušebního projektu
244 vybráni, mají vztek, že ostatní využívají zbrusu nových služeb, zatímco oni trčí
245 ve starých kolejích.

246 K roli pokusných králíků se lidé nemají vlivem psychologického jevu, kterému
247 se říká „averze ke ztrátě“, což znamená, že ztráta toho, co máme, je pro nás
248 horší, než ztráta příležitosti něco získat za cenu změn. Pokud například přijdete
249 o knihu, kterou jste dostali zdarma, naštvete vás to víc, než kdybyste později
250 zjistili, že jste si ji mohli sami zdarma vzít a neudělali to. Jinak řečeno,
251 obáváme se ztráty našich třeba i chabých služeb a už méně toho, že přijdeme
252 o možnost získat něco lepšího.

253 Váhající pokusné králíky proto nemusí být vůbec lehké uklidnit. To nejlepší,
254 co můžeme udělat, je na rovinu jim říct, že staré řešení není funkční
255 a na základě dobrých důvodů se domníváme, že to nové bude mnohem lepší
256 a ne naopak. Pokud se tohle ale říct nedá, pak jsou stížnosti pokusných králíků
257 oprávněné.

258 Mnohem zajímavější je situace, kdy se začnou ozývat ti, co do pokusu vybráni
259 nebyli. Vždyť jestliže zvolení pokusní králíci svou roli přijmou dobře, proč
260 do ní nezahrnout i ostatní? To opět nejlépe zdůvodní princip nejistoty –
261 jakákoliv radikální změna může mít nepředvídané důsledky, takže je lepší
262 nebýt radikálnější, než je potřeba. Potíž je zejména v tom, že čím širší je pole
263 změn, tím horší je cesta k návratu, pokud se pokus nepovede. Čím více se tohle
264 budeme snažit vysvětlit lidem, kteří se bojí, že o něco přicházejí, tím více
265 se budou vybraní pokusní králíci cítit ohroženi.

...

266 V praxi averze ke ztrátě znamená, že se lidé do fronty na účast ve zkušebním
267 projektu většinou nepohrnou. Inovace sice má svá rizika, ale my se jí obecně
268 obáváme až příliš. Pokud však tendence změnám se raději vyhnout převládá,

269 pak se nabízí otázka, zda bychom se k experimentování neměli stavět
270 odvážněji. Lidé obecně změny v lásce nemají, pokud si o ně ale říkají, pak je to
271 znamení, že současný stav je natolik špatný, že jsou ochotni pro obrat
272 i riskovat. V takovém případě bychom měli poslechnout.

Selhání jako skutečná možnost

273 V rámci vytváření přívětivější kultury chyb je důležité předejít tomu, aby celá
274 myšlenka o chybách ztratila na významu. Stejně jako úspěch nabývá smyslu,
275 pokud vedle existuje také skutečná možnost selhání, tak tvoří přijatelné chyby
276 reálnou kategorii, pouze pokud vedle nich zůstanou i ty nepřijatelné.

277 V současné době se lidem ve Velké Británii ani trochu nechce začít chyby více
278 odpouštět. Mají totiž pocit, že za ně někteří pořádně neplatí. Na členy
279 parlamentu se snáší kritiky kvůli nepřiměřeným pracovním výlohám,
280 za nesprávná jednání jsou ale trestáni jen málo nebo vůbec. To lidem vadí
281 nejvíce, a tak také s oblibou opakují: „Tohle si dovolit v soukromém sektoru,
282 tak jsi druhý den na ulici.“ Dalším příkladem ničemů, kterým projde ledacos,
283 jsou v očích britské veřejnosti „mocní šéfové“, kteří přijímají tučné bonusy
284 dokonce i v době, kdy se propouští a finanční trhy se hroučí.

285 Když dříve v Británii došlo na to, převzít za omyly odpovědnost, šel příkladem
286 parlament. To už je dávno pryč. Parlament se kdysi řídil principem ministerské
287 odpovědnosti – pokud na některém ministerstvu došlo k závažnému pochybení,
288 odpovědný ministr rezignoval. To samé se dělo, i když byl ministr osobně
289 bez viny. Po invazi na Falklandy v roce 1982 například rezignovali hned tři
290 ministři z ministerstva zahraničí, čímž uznali, že vláda situaci nebyla schopná
291 předpovědět. V žádném z následných vyšetřování se ale jejich přímá vina
292 neprokázala.

...

293 Kdo chce v dnešní době vidět ukázkou ministerské odpovědnosti v praxi, musí
294 hledat v Indii, kde několik vysokých představitelů rezignovalo nebo nabídl
295 svůj post po teroristických útocích v Bombaji. Spáchali tak politickou
296 sebevraždu, ačkoliv jejich rozhodnutí nezpůsobila žádné konkrétní selhání.

297 V mnoha směrech je oslabování ministerské odpovědnosti docela rozumné, ale
298 celkovým důsledkem je, že je stále méně lidí ochotno přijmout za své chyby
299 odpovědnost. Než se někdo postaví kritice čelem, žádá se nejprve velké
300 důkazní břemeno. A tak si pochopitelně mnoho lidí myslí, že za chyby
301 se nepyká dostatečně.

302 Tvrdit v tomto ovzduší, že je potřeba chyby více odpouštět, by se mohlo zdát
303 zvláštní. Proto je třeba uzavřít s voliči novou dohodu – aby mohli rozhodující
304 činitelé dělat opodstatněné chyby, je nutné stanovit jasné sankce za ty
305 neopodstatněné. Nejnápadnější jsou přitom chyby, které prokazují
306 neschopnost, a o takových lze rozumně tvrdit, že předvídané být měly. Základ
307 pro určování chyb neomluvitelných ale musí tvořit stejné proměnné jako
308 u chyb omluvitelných.

...

309 Lidé by měli být ochotni odstoupit, pokud se jejich úsudek ukázal jako špatný,
310 i když by zpětně nejednali jinak. Rozhodovat o veřejných financích je obrovská
311 odpovědnost a selhání by se nemělo brát na lehkou váhu, i kdyby bylo
312 pochopitelné.

313 A tak by se navrátily čestné rezignace.

...

314 Politika je pro nás příliš důležitá na to, abychom nad nezdary jen tak pokrčili
315 rameny. Selhání si ale ani nemůžeme dovolit vůbec netolerovat, neboť fakt,
316 že jsou v politice dovolená, je podstatný. Aby se zachovala správná rovnováha,
317 je třeba zajistit, aby ti, kdo způsobí velké a nákladné chyby, pykali, a těm, kteří

318 se dopustili chyb omluvitelných, bylo prominuto. Nelze chyby jen tolerovat
319 nebo jen odsuzovat – je potřeba špatné chyby netolerovat a zároveň mít
320 pochopení pro ty správné.

Hranice kultury chyb

321 Myšlenka politické kultury tolerantnější k chybám navenek působí racionálně,
322 ale je naivní si myslet, že teď už stačí jen udělat patřičné změny. Iracionalitu
323 udržují jen těžko změnitelné psychologické, sociologické a institucionální
324 faktory. Každý politický program, který tyto faktory přehlídí, je předem
325 odsouzen k neúspěchu, ať je na papíře jakkoliv působivý.

...

326 Člověk, který je opatrný a svou nejistotu projeví, je často spolehlivější než ten,
327 kdo na vše reaguje rozhodně, jen málokdo mu ovšem důvěřuje.

328 Tytéž předsudky platí také v politice. Lídři jsou chváleni slovy „vytrvalý“,
329 „rozhodný“ nebo „sebejistý“. Naopak pokud někdo často mění stanoviska
330 a rychle obrací, narazí na kritiku. A to je velký problém. Hovořte s lidmi
331 v abstraktní rovině a všichni se shodnou na tom, že je potřeba mít k chybám
332 zralější přístup. V praxi ale budou reagovat kladně na ty, kteří sebejistotou jen
333 srší a chyby přiznají těžko. Toto je jistě jeden z důvodů, proč Margaret
334 Thatcherová vydržela v čele britské vlády tak dlouho. V porovnání s jinými
335 britskými předsedy vlády byla Železná lady pravděpodobně nejčastějším
336 terčem stížností v poválečné době, ne-li vůbec, u volebních uren se ale
337 najednou ostatní kandidáti zdáli být malincí a zbabělí.

...

338 Potřebná změna rétoriky musí prosazovat výhody, které s sebou ponaučení
339 z chyb nesou, ale také neustále upozorňovat na nebezpečí, pokud se z chyb
340 neučíme. Americký komik Stephen Colbert šlápl Georgi W. Bushovi na kuří

341 oko, když o něm řekl: „Chápete, jak na to jde. Ve středu věří v to samé, v co
342 věřil v pondělí, bez ohledu na to, co se stalo v úterý.“

343 Klíčem k tomuto novému přístupu je přestat vnímat buď pouze úspěch, nebo
344 pouze neúspěch. Ve vládě a veřejných službách bychom se měli naučit rozebrat
345 situaci na jednotlivé části, které vyšly, a ty, které nevyšly. Takový přístup
346 je nejen upřímnější a přesnější, ale také přesvědčivěji ukazuje,
347 jak se posouváme kupředu cestou zdarů a nezdarů.

Humphrysův efekt

348 Zralejší kultuře chyb patrně nejvíce brání to, že přiznání mnoha lidí dává těm
349 méně čestným příležitost, aby své chyby zatajili a působili tak vedle ostatních
350 silnější. To se podobá mnoha scénářům z teorie her, kdy všichni dosáhneme
351 nejlepšího výsledku, jen dokud spolupracujeme. Tím ovšem pro některé
352 vytváříme příležitost, aby selhali a zneužili svědomitosti ostatních. V takových
353 situacích se stimul ke spolupráci vytrácí a výsledkem je, že nejlepší není
354 zkrátka nikdo.

355 Řešením je zajistit, aby takové selhání následoval trest. Pokud někdo odmítne
356 přiznat, co bylo špatně, musí zaplatit cenou vyšší, než ten, kdo se k omylu
357 přizná čestně a bez prodlení. A zde je souvislost s tím, co jsem řekl dříve,
358 a sice že pokud mají být přijatelné chyby skutečně přijaty, je nutné, aby byla
359 za ty nepřijatelné stanovena skutečná cena. I když byla chyba opodstatněná,
360 její zatajení ve chvíli, kdy vyjde najevo, by mělo být potrestáno stejně tvrdě,
361 jako kdyby to byla chyba neopodstatněná.

362 Přehlédnout nebo nepřipustit, že dochází k chybě, je skutečně často horší
363 než špatná volba samotná. Počáteční rozhodnutí se mnohokrát dělají za alespoň
364 částečné nevědomosti. Přitom ke zjištění, že věci nejdou tak, jak mají, se stačí
365 jen podívat kolem sebe. Dopustí-li se někdo chyby, je třeba to vnímat jako
366 menší prohřešek, než když způsobenou chybu zatají.

367 V cestě stojí ale ještě jedna překážka, kterou je obtížnější překonat. Můžeme
368 ji nazvat efekt Johna Humphryse. (Podle britského moderátora, známého pro
369 svou ostrost, pozn. přek.) Dovedu si představit politika, který si vezme rady
370 v této eseji k srdci a pak se v Humphrysově rozhlasové debatě stane terčem
371 výsměchu: „Když jste to zkazil předtím, proč vám máme věřit, že se to nestane
372 znova?“, „Nechceme po lidech, aby se přiznávali, když se zmýlí. V první řadě
373 chceme, aby nechybovali vůbec.“ „Kdy tedy rezignujete, když ne ani potom,
374 co jste něco zpackal?“ Na všechny tyto otázky existují rozumné odpovědi, ale
375 problém spočívá v jejich podání. Dotaz položený podezřívavým a nevěřicným
376 tónem totiž dělá z tázaného slabocha, který je zahnán do kouta.

377 Nevím, co na tohle říct. Nebezpečí, že se bude člověk zdát slabý, je jedním
378 z problémů zralé kultury chyb. To navíc podněcuje fakt, že se potenciální
379 soupeři účastní nerovného boje. Opozice se vrhne na omyly vlády s vědomím,
380 že z koně je v tu chvíli jen tak někdo nesesadí. A média jsou na tom ještě
381 mnohem lépe.

382 Nejlepším řešením tohoto problému je být přesvědčen, že přiznání k omylům
383 nevypadá jako slabost, ale naopak jako klad. A proto nemá smysl nad
384 vytvořením zralé kultury chyb váhat. Je nutné přesvědčení o její intelektuální
385 a morální integritě, přesvědčení, které je zakotveno ve zdravém rozumu.
386 Klíčový je zde důraz na to, aby skutečné chyby nebyly odpouštěny, ale
387 trestány. Důvěryhodnost tvrzení, že tyhle chyby přijatelné jsou, pevně souvisí
388 s uznáním, že tamty chyby přijatelné nejsou.

389 Kulturu chyb je třeba přijmout ze silné pozice, jinak to vypadá jako opožděná
390 lítost. Ať už další volby vyhraje kdokoliv, musí už od prvního dne vyjádřit,
391 že k opodstatněným chybám bude přistupovat otevřeně a bez ostychu a naopak
392 tvrdý přístup bude zaujímat k chybám neopodstatněným nebo k tomu, kdo svůj
393 omyl neodhalí dostatečně včas.

394 Obdobně lze hovořit o toleranci. Pokud není vybíravá, pak není předností, ale
395 slabostí bez jakéhokoliv morálního přesvědčení. Tolerance vyžaduje, abychom
396 netolerovali všechno, a hlavně, abychom netolerovali netoleranci.

397 Tolerovat chyby je prospěšné, jen pokud se při tom stanoví podmínky. Navrhl
398 jsem, jaké by tyto podmínky mohly být, protože jejich splnění je pro skutečnou
399 kulturu chyb nezbytné. Jinak totiž lidé právem usoudí, že volání po zralém
400 přístupu k chybám je jen pouhopouhým voláním po osvobození
401 od odpovědnosti.

Závěr

...

402 Přijetím zásad a hodnot kultury chyb nebudeme lehkomyšlně riskovat,
403 abychom viděli, zda funguje nebo ne, ale budeme opodstatněně zkoušet,
404 co funguje a co ne. Výsledky pak můžeme zhodnotit, poučit se z nich
405 a pokročit vpřed. Bez rizika to není, ale současný stav není tak dobrý, aby
406 nestálo za to riskovat pro jeho změnu. A pokud z toho vznikne pohroma,
407 pak slibuji čestnou rezignaci – samozřejmě, že ředitele Demosu.

4. ANALÝZA CÍLOVÉHO TEXTU

Během překladu se vyskytla řada problematických míst, u kterých bylo třeba činit překladatelská rozhodnutí a volit na základě různých uvážení. V této části bakalářské práce budou nejvýraznější problémy okomentovány a zvolená řešení zdůvodněna.

Po úvodním komentáři věnovaném problémům pramenícím z odlišností výchozího a cílového jazyka, které je třeba v určité míře řešit při překladu jakéhokoliv textu, se bude tato analýza CT zabývat především vlastnostmi, které souvisely se stylovou přechodovostí textu. Překladatelské problémy budou podobně jako v analýze VT rozděleny do dvou hlavních skupin, na prostředky formálního vyjadřování a prostředky neformálního vyjadřování. Na těchto dvou rovinách se projevovala také kulturní specifičnost, které se pak bude věnovat následující úsek analýzy CT. V závěru analýzy pak bude pozornost věnována interpretaci textu, protože ta s sebou také nesla problémy, které vedly k potřebě činit překladatelská rozhodnutí.

K jednotlivým problémům budou uváděny příklady zvýrazněné kurzívou, které pak budou za účelem poskytnutí širšího kontextu doplněny přesným určením jejich výskytu ve VT nebo CT. V hranaté závorce za ukázkou bude uvedeno číslo řádku, ve kterém se ukázka vyskytuje. VT bude uložen v příloze.

4.1 Systémové rozdíly mezi výchozím a cílovým jazykem

Během překladu je třeba uvědomovat si rozdíly mezi výchozím a cílovým jazykem. Problémů, které jsou důsledkem těchto odlišností, je tím více, čím typologicky vzdálenější od sebe oba jazyky jsou. Angličtina a čeština jsou jazyky typologicky odlišné, zatímco angličtina tíhne k analytičnosti, čeština k syntetičnosti.

Jakobson hovoří například o problémech, které nastávají při překladu z angličtiny do ruštiny, a sice že ruské sloveso, na rozdíl od toho anglického, vyžaduje vyjádření gramatické kategorie vidu a informace o tom, zda je konatelem muž nebo žena.³⁵ Stejné problémy nastaly i zde, při překladu z angličtiny do češtiny. Vid bylo nutné vyjádřit například ve větě *I'd pick more daisies* [VT, 18], kde se sloveso *to pick* dalo přeložit jako *trhat*, ale i *utrhnout*. Zde bylo třeba dohledat celé dílo, ze kterého ukázka pocházela, a rozhodnout se na základě kontextu. U stejné věty pak nastal i zmíněný morfologický problém s vyjádřením slovesné osoby. Zatímco v jiných případech by také pomohl kontext, u této věty se nejednalo o slova autora VT a skutečného autora nešlo s přesností určit.³⁶ Odhalit, zda je autorem žena či muž, nebylo možné ani na základě obsahového sdělení básně. Řešením tedy bylo vlastní uvážení: *Utrhla bych víc sedmikrásek* [CT, 18].

Rozdílnost jazyků se projevovala také při převodu zájmena *you*, které bylo v textu prostředkem pro komunikaci se čtenářem, a tak bylo pokládáno za důležité tento prvek zachovat. Zájmeno *you* podle Duškové slouží pro oslovení jedné osoby vykáním či tykáním, ale i osob více.³⁷ Pro přímé oslovení bylo nejadekvátnějším řešením oslovení pomocí 2. osoby plurálu, například *If you make a complete hash of something very important...* [VT, 6] – *Když důležitou záležitost úplně pokazíte...* [CT, 6] V jiných případech působilo uzuálněji využití odkazu na všeobecného konatele: *All you have to do is swear off having ideas* [VT, 15]. – *Stačí skoncovat s nápady* [CT, 15].

Pozornost bylo třeba věnovat také odlišnostem v rovině syntaktické. Zatímco angličtina tíhne k pevnému slovosledu, čeština má tendenci ke slovosledu volnějším, který se řídí aktuálním členěním větným. V důsledku tohoto byla někdy na místě změna větné struktury: *Changes often need to be made* [VT, 48]. – *Bývá*

³⁵ JAKOBSON, R., *On Linguistic Aspects of Translation*, s. 116.

³⁶ Báseň uvedená ve VT je skutečně, jak Baggini ve VT sám naznačuje, oblíbenou inspirativní básní, která se na internetu vyskytuje v různých podobách a pod různými autory. Některé zdroje hovoří například o tom, že autorem původního díla je Don Herold a dílo pak bylo upraveno a připisováno dalším autorům, viz. například *New Internationalist Magazine*, dostupné z WWW: <http://www.newint.org/features/1995/02/05/pick/>

³⁷ DUŠKOVÁ, cit. 32, s. 101.

potřeba zavést změny [CT, 48]. *Management gurus have been among the most ardent advocates of mistake making* [VT, 11]. – *Mezi nejvášnivější obhájce chybování se řadí „guruové managementu“* [CT, 11]. Informačnímu členění bylo také třeba věnovat pozornost z toho důvodu, že esej byla charakteristická uspořádaným členěním myšlenek, a tak by mohla špatná struktura narušit celkovou kohezi a koherenci CT.

4.2 Problémy na rovině formálního vyjadřování

Problematika převodu formálního vyjadřování souvisela především s terminologií, která tvořila důležitou součást věcného sdělení. Při jejím převodu bylo třeba zvážit například její význam v rámci celého textu či uзуálnost. Stejně tak bylo nutné řešit převod slov „dlouhých“ či prvků z morfosyntaktické roviny.

4.2.1 Termíny a slova „dlouhá“

Jedním z formálních prvků v textu byla terminologie z různých oborů. Autor ve většině případů užíval známých termínů, které měly v češtině již zavedené protějšky: *income tax* [VT, 63] – *daň z příjmu* [CT, 61]; *assessment of probabilities* [VT, 161] – *zhodnocení pravděpodobnosti* [CT, 158].

V některých případech byly ve VT voleny takové termíny, pro které se v češtině nabízela dvě překladová řešení – výraz domácí nebo přejatý. S tím souviselo rozhodnutí, zda v CT dávat přednost slovům přejatým před slovy českými. Podle Čechové jsou přitom termíny mezinárodní typické spíše pro vědecké texty, zatímco v populárních textech se užívá spíše slov českých.³⁸ Přesto, že i VT vykazoval známky stylu vědeckého, nejednalo se výhradně o tento jeden styl, a tak

³⁸ ČECHOVÁ, cit. 1, s. 220.

bylo vhodnější zvolit raději český výraz, například *algorithm* [VT, 165] – *vzorec* [CT, 163].

Rozhodnutí, zda volit český či přejatý protějšek, souvisel dále se slovy „dlouhými“, známkou vyššího stylu a formálnosti. Pokud se pro tento výraz v češtině nabízely dvě možnosti v podobě českého a přejatého protějšku, byla většinou dána přednost českému výrazu, například *equilibrium* [VT, 319] – *rovnováha* [CT, 316], nebo českému explikativnějšímu vyjádření: *reversibility* [VT, 199] – *možnost návratu do původního stavu* [CT, 198]. Tyto české výrazy byly v rámci celého textu hodnoceny jako idiomatičtější a přirozenější. Další důvod, proč bylo někdy vhodnější užít českého výrazu, souvisel s interferencí jazyků v podobě „faux amis“, kdy stejné přejaté slovo mělo odlišný význam, než jaký byl zamýšlený v textu, např. *perverse* [VT, 29] proti českému *perverzní*. V tomto případě se v rámci kompenzace jinde ochuzených neformálních prvků nabízel výraz *být postavený na hlavu* [CT, 28], neboť *perverse* zde neslo význam ve smyslu *zvrácený*.

Ne vždy se ale uplatnilo řešení, ve kterém byl upřednostněn český protějšek. V textu se například objevil výraz *management* [VT, 13], který je v češtině v této podobě již běžně užívaný, a tak byl takto ponechán i v CT. Tentýž výraz se dále objevil ve spojení se slovem *guru* [VT, 11]. *Guru managementu* [CT, 11] je také v souvisejícím oboru již zavedeným termínem, i když se stále ještě někdy graficky odlišuje uvozovkami. Slovní spojení bylo tudíž převzato z VT a pro případ, že by čtenáři známé nebylo, byly použity uvozovky pro jeho odlišení.

Jedním z klíčových termínů v textu byl výraz *mistake culture* [VT, 41, 351, 380]. Jednalo se o komplexní výraz, který zahrnoval určité prostředí, například v politice nebo v celé společnosti, které k chybám jistým způsobem přistupuje. Vzhledem k tomu, že se jednalo o termín, který se v různých podobách v textu vyskytoval poměrně často, a vystižení ideální *mistake culture* bylo vlastně jedním z hlavních cílů sdělení, bylo třeba převést ho tak, aby byl i v češtině termín efektivní a výstižný. Jako nejadekvátnější způsob byl nakonec zvolen převod využitím doslovného překladu, tedy *kultura chyb*. Tato kolokace nemá v češtině zavedený úzus, a tak byl termín při prvním užití graficky odlišen uvozovkami. Nezvyklost kolokace by neměla bránit v pochopení jejího významu, neboť v rámci

kontextu je poměrně dobře srozumitelná. Možnost doslovného převodu se nabízela jako vhodné řešení také z toho důvodu, že autor se slovem *kultura* v textu různě pracoval, a tak mohla být tato návaznost zachována i v CT. Například lze uvést výraz *mistake-tolerant political culture* [VT, 323], který byl převeden jako *politická kultura tolerantnější k chybám* [CT, 321]. *Politická kultura* byla v tomto případě v češtině již zavedeným slovním spojením, které tudíž nepůsobilo nezvykle.

4.2.2 Autorova terminologie

Autor textu vytvářel termíny pro kategorie chyb. Dvě hlavní skupiny tvořily chyby autorem označované jako *acceptable* [VT, 277] a *unacceptable* [VT, 278]. Pro tyto se nabízel vhodný výraz *přijatelné* [CT, 275] a *nepřijatelné* [CT, 276]. Přijatelnost chyb se pak mimo jiné odvozovala od toho, zda byly chyby *justified* [VT, 306] nebo *unjustified* [VT, 307], tedy zda se jednalo o chyby *opodstatněné* [CT, 304] nebo *neopodstatněné* [CT, 305]. Dále se hovořilo o *honest mistakes* [VT, 120] nebo *genuine mistakes* [VT, 191], tedy *neúmyslných chybách* [CT, 118] nebo *chybách skutečných* [CT, 190].

Problém při překladu názvů těchto kategorií nespočíval ani tak ve hledání adekvátního protějšku, jako spíše v chápání, co přesně jimi autor označoval v rámci celého textu. Bylo třeba vnímat logiku a důvod, proč autor chyby takto rozdělil, neboť tyto kategorie představovaly důležitou součást věcného sdělení textu a jejich nesprávný převod by ohrozil jeho koherenci. S překladem této terminologie pak souvisel také požadavek běžný pro každý odborný text, a sice zachování konzistence. Vzhledem k tomu, že tyto kategorie se různě prolínaly a autor se k nim v průběhu textu vracel, bylo třeba nenarušit koherenci nekonzistencí v textu.

4.2.3 Morfosyntax

Jedním z obvyklých způsobů vyjadřování v anglických odborných textech bývá pasivum, které se poměrně často vyskytovalo i ve VT. Jak uvádí Čechová, s pasivem v češtině se lze setkat hlavně v oblasti administrativních či odborných textů.³⁹ V CT tudíž nebyl pasivní tvar zcela vyloučen, ale nebylo nutné ani vhodné ho pokaždé zachovávat. Při rozhodování hrála roli především uzuálnost či situační nebo textový kontext. Z hlediska uzuálnosti lze jako příklad uvést větu ... *it has not been known for a politician to win an election on the same platform* [VT, 26]. Trpný rod byl nahrazen aktivním tvarem slovesa, který zde působil uzuálněji a nerušil plynulost sdělení. Využito v tomto případě bylo autorovy přítomnosti v textu: ... *neznám politika, který by vyhrál volby se stejnou filosofií slov* [CT, 27]. Jako příklad související se situačním kontextem lze uvést větu *Mistakes have been made* [VT, 1]. Čeština by v tomto případě mohla pasivum nahradit aktivním tvarem, například *Chybovali jsme*. Situační kontext ale toto řešení neumožňoval, neboť vzhledem ke smyslu sdělení bylo možné předpokládat, že se jeho autor bude chtít distancovat, k čemuž sloužil ve VT právě pasivní tvar slovesa. České sloveso by navíc muselo vyjádřit osobu, která z textu nebyla zřejmá. Z tohoto důvodu byl zvolen zvrtný tvar trpného rodu, který se jevil jako nejvíce uzuální: *Staly se chyby* [CT, 1].

4.3 Problémy na rovině neformálního vyjadřování

V souvislosti s prostředky souhrnně označenými jako neformální se objevovala například přirovnání, hodnotící výrazy či frázová slovesa, která doplňovala autorovo subjektivní sdělení a podílela se na komunikativních funkcích textu, jako přesvědčení čtenáře či estetický dojem z textu. Proto bylo cílem převést takové prvky co nejadekvátnějším způsobem, aby vedle těch formálních nepůsobily v CT neobvykle. Přihlédnout při tom bylo nutné například k jejich funkci v daném kontextu, možnostem cílového jazyka, uzuálnosti či míře expresivity.

³⁹ ČECHOVÁ, cit. 1, s. 152.

4.3.1 Frazeologické jednotky

Specifická řešení například vyžadovaly idiomy, neboť tyto tvořily součást stylu textu a podílely se na sdělení věcné informace. Ne vždy se ale u obou jazyků nabízely stejné výrazové prostředky, jako tomu bylo například u idiomu *shrug one's shoulders* [VT, 317], který měl v češtině protějšek stejného významu využívající stejných lexikálních prostředků: *jen tak pokrčit rameny* [CT, 314]. Bylo třeba využít různých překladových postupů v závislosti na možnostech jazyka, kontextu a funkci daného idiomu. Uplatnil se například převod pomocí analogického obrazného vyjádření. Pro převod idiomu *fall on one's sword* [VT, 298] bylo užito obrazného *spáchat politickou sebevraždu* [CT, 295]. Idiom *turn the tables* [VT, 383] neměl v češtině přímý protějšek. Při překladu byl substituován idiomem *sesadit z koně* [CT, 380], který převáděl podobné sdělení za využití jiných lexikálních prostředků. Využity byly i možnosti neutralizace, a to v případech, kdy se v češtině nenabízel žádný adekvátní stylisticky a významově odpovídající protějšek. Lze uvést například *take the rap* [VT, 138], který byl převeden neutrálním *vzít vinu na sebe* [CT, 136].

Pro nahrazení ochuzených prvků pak byla využita kompenzace na jiných místech. Kupříkladu neutrální *who made the most mistakes* [VT, 29] byl v takovém případě převeden obraznějším *kdo nejvícekrát šlápl vedle* [CT, 30].

4.3.2 Hodnotící výrazy

Součástí autorova vyjadřování byly i hodnotící výrazy, které často přenášely autorovy subjektivní postoje. Tyto se v podobě příslovečného určení objevovaly ve spojení s kondicionálem. Uplatňoval se například jejich doslovný převod: ... *it would be odd* [VT, 84] – ... *bylo by zvláštní* [CT, 86]. Doslovný převod ale nebyl vždy adekvátním řešením, neboť hrozil vznik neobvyklých kolokací. Například přídavné jméno *terrible* ve spojení se slovem *dereliction* [VT, 219] nebylo převedeno jako *příšerné*, ale spíše jako *hrubé*, neboť to je v češtině ve spojení se

slovesem *zanedbat* [CT, 218] běžnější. Z podobného důvodu byl výraz *quite terrible side effects* [VT, 92] převeden jako *velmi neblahé vedlejší účinky* [CT, 92].

Místy bylo možné tento způsob hodnocení nahradit idiomatičtějšími výrazy, což také posloužilo jako kompenzace jinde neutralizovaných výrazů: ... *it would be insane to expect* [VT, 54] – ... *jen blázen by očekával* [CT, 54].

4.3.3 Obrazná pojmenování

Autor užíval originálních obrazných pojmenování, která tvořila součást jeho stylu a podtrhovala nestereotypní způsob vyjadřování. Za takové obrazné pojmenování bylo pokládáno následující vyjádření, které přirovnávalo politiky k prodavačům ryb: *Politicians are like fishmongers who refuse to countenance the idea that their work might create the odd stink* [VT, 56]. Toto přirovnání bylo považováno za poměrně srozumitelné a jasné i v prostředí cílové kultury, aniž by působilo příliš neobvykle, a tak bylo převedeno doslovně: *Politici jsou jako prodavači ryb odmítající připustit, že to je jejich práce, která nelibě zapáchá* [CT, 56].

4.3.4 Jiné neformální výrazové prostředky

V textu se vyskytovaly i další výrazové prostředky charakteristické pro neformální projevy. Uvést lze například sloveso *to stink* [VT, 57], *to sack* [VT, 285] nebo podstatné jméno *bit* ve větě: ... *what bits worked and what bits did not* [VT, 347]. Tyto výrazy byly v textu volně kombinované s formálními výrazovými prostředky, například již zmíněnými slovy „dlouhými“. Pro ilustraci lze uvést následující ukázkou: *That is also why reversibility is not a critical consideration in this case: whichever direction we go in, it cannot in this case be back to what got us*

into this mess [VT, 215]. Toto jen dokazovalo, jak lehce může angličtina takovéto dvě výrazové vrstvy v textu kombinovat. Čeština ale kombinaci těchto prostředků do takové míry neumožňovala. Pokud se tedy neuplatnil převod například pomocí nějaké frazeologické jednotky nebo jinak příznakového prvku, docházelo k neutralizaci.

Výraznou součástí neformálního způsobu vyjadřování tvořila frázová slovesa. Převod takového neformálního vyjadřování využitím hovorové slovní zásoby češtiny ale nebyl zvolen jako adekvátní, neboť v českých textech tohoto typu by takovéto prostředky nebyly příliš obvyklé. Při jejich převodu bylo ale považováno za vhodné v rámci možností zachovat jejich expresivitu. Při převodu se proto například uplatnila obrazná pojmenování. Sloveso *to fess up* [VT, 33] ve významu *přiznat se* bylo převedeno pomocí obrazného *vyjít s pravdou ven* [CT, 34]. Expresivita byla zachována kupříkladu i u výrazu *half the current users drop out* [VT, 196] – *polovina současných uživatelů odpadne* [CT, 195]. Frázová slovesa jsou ale obecně velice specifickým výrazovým prostředkem, a tak nebyl výjimkou ani převod neutralizací: *own up to error* [VT, 2] – *přiznat se k omylům* [CT, 3].

4.4 Kulturní specifičnost

Jak tvrdí Vilikovský, při překladu se setkávají dvě odlišné kultury.⁴⁰ Výchozí kultura se v textu výrazně projevovala, a tak bylo třeba mít neustále na paměti předpokládané znalosti cílového čtenáře a CT v případě potřeby přizpůsobovat cílové kultuře. Vilikovský rozlišuje tři skupiny kulturně specifických jevů. Jedná se zaprvé o materiální jevy, které zahrnují především reálie.⁴¹ Druhou skupinu tvoří jazykové jevy, mezi které se řadí například frazeologie a kulturně specifické formy jazyka.⁴²

⁴⁰ VILIKOVSKÝ, cit. 5, s. 130.

⁴¹ VILIKOVSKÝ, cit. 5, s. 130.

⁴² VILIKOVSKÝ, cit. 5, s. 130.

Poslední skupinou jsou pak podle Vilikovského kulturně kontextové jevy, které se týkají celkových vlastností textu a jeho příslušnosti k výchozí kultuře a tradici.⁴³

Poslední skupina kulturně kontextových jevů se projevovala na celé rovině textu. Text byl určen pro čtenáře výchozí kultury, což vedlo k tomu, že některé informace nebyly explicitně vyjádřeny a ve VT je stačilo jen implikovat. Pokud tedy například autor ilustroval myšlenku na nějaké konkrétní události, automaticky se předpokládalo, že se událost týká právě britského prostředí. Čtenář CT bude ale vnímat text v rámci své kultury, což by mohlo vést k nejasnostem, a proto bylo nutné některé implikované informace explicitně vyjádřit. V závislosti na kontextu bylo tedy místy nutné doplnění upřesňující informace: *in the public's mind* [VT, 286] – *v očích britské veřejnosti* [CT, 283]; *When it came to taking responsibility for mistakes, parliament used to lead by example* [VT, 287]. – *Když dříve v Británii došlo na to, převzít za omyly odpovědnost, šel příkladem parlament* [CT, 285].

4.4.1 Kulturně specifické prvky na rovině formálního vyjadřování

Rovina formální souvisela s vlastnostmi textu z oblasti vědeckého stylu a šlo v ní zejména o přenos věcné informace. Cílem překladu kulturně specifických prostředků z této roviny bylo tudíž zachovat věcné sdělení, ale zároveň zohlednit cílového čtenáře a jeho znalosti. Překlad v tomto případě tedy zahrnoval rozhodnutí, která se týkala množství informací v textu explicitně vyjádřených.

Jako příklad lze uvést jména slavných osobností. Obecně byla jména v původní podobě začleněna do textu. Pro lepší zařazení do struktury české věty byla vlastní jména skloňována, v případě jmen žen došlo k přechýlení. V závislosti na předpokládaných znalostech čtenáře k nim byl pak v případě potřeby doplněn bližší určující prvek. To znamená, že jména jako *James Joyce* či *Albert Einstein* byla ponechána v původní podobě bez přidání bližší informace, neboť nebylo pochyb, že budou čtenáři tato jména známá. Znalost čtenáře se předpokládala také

⁴³ VILIKOVSKÝ, cit. 5, s. 130.

u *Rumsfelda*, jehož příjmení bylo ale pro jistotu doplněno křestním jménem. Ostatní vlastní jména, u kterých by si čtenář nemusel ihned vybavit, o koho se jedná, nebo která byla v cílové kultuře zcela neznámá, byla doplněna o bližší určení začleněné do textu: *bývalý britský předseda vlády John Major* [CT, 78]. V jednom případě byla hlavní myšlenka jedné kapitoly založena na osobě *Johna Humphryse* [VT, 351]. Vzhledem k tomu, že čtenáři tato osoba nejspíše známá nebude, ale alespoň stručná charakteristika byla pro pochopení autorovy argumentace nezbytná, za adekvátní řešení byla zvolena poznámka překladatele vložena za větu do závorky: *Můžeme ji nazvat efekt Johna Humphryse. (Podle britského moderátora, známého pro svou ostrost, pozn. přek.)* [CT, 367].

Zeměpisné názvy užití v textu měly v češtině již zažitý protějšek, který byl v překladu použit: *Great Britain – Velká Británie, Mumbai – Bombaj*.

U jiných kulturně specifických prvků se v rámci přiblížení textu cílovému čtenáři uplatnilo zobecnění. Text tak nebyl narušen komplikovanými vysvětlivkami, nedošlo k narušení jeho plynulosti nebo výraznému významovému posunu a věcná informace byla zachována. Příkladem může být výraz *10 pence tax rate* [VT, 60]. V případě, že by byl výraz přeložen doslovně, například *desetipencová daň*, bylo by třeba ho bližší vysvětlit. Zobecněním na *10% daň z příjmu* [CT, 61] byl výraz obecně srozumitelný a věcné sdělení přitom zůstalo zachováno. Podobně byl zobecněn i výraz *tossing three heads* [VT, 177], kde *heads* označovalo jednu stranu britské mince. Tato informace ale nebyla pro pochopení autorova sdělení podstatná a pro zachování věcného sdělení se zde uplatnil převod kulturně neutrálním prostředkem: *tříkrát padne tatáž strana mince* [CT, 177].

4.4.2 Kulturně specifické prvky na rovině neformálního vyjadřování

Kulturní specifčnost se na rovině neformální projevovala zejména prostřednictvím obrazných pojmenování a expresivních vyjádření, tedy prvků, které

Vilikovský označuje jako jazykové jevy.⁴⁴ Vilikovského kulturně kontextové jevy⁴⁵ pak souvisely například s odkazy na jiné texty. Zde se uplatnily strategie odlišné od kulturně specifických prvků roviny formální, neboť v těchto případech nešlo prvoplánově o sdělení věcné informace, ale hrál zde roli také například expresivní účinek na čtenáře.

Lze uvést některá obrazná pojmenování, u kterých byla patrná souvislost s výchozí kulturou, například *ugly culture of hounding people out as soon as blood is sniffed* [VT, 152]. Toto kulturně specifické vyjádření by pro českého čtenáře mohlo být vzdálené a neobvyklé. Pro převod proto posloužily domácí expresivní prostředky v podobě frazeologie nebo obrazného pojmenování: *nevábné prostředí, ve kterém někdo musí z kola ven, jen co vzduchem zavane omyl* [CT, 149].

Kulturní specifičnost spočívala i v odlišném nazírání na skutečnost. To bylo patrné například v souvislosti s nestabilitou finančních trhů; zatímco v angličtině se tyto trhy *taví*: *markets go into meltdown* [VT, 285], v češtině se *hroutí* [CT, 284]. Podobný převod substitucí domácím prvkem se uplatnil u příoměru *guinea pigs* [VT, 245], tedy v češtině *pokusní králíci* [CT, 242]. V tomto případě se také uplatnila explicitace. V kontextu bylo z anglického výrazu *guinea pig* jasné, že má autor na mysli pokusné zvíře, v češtině bylo třeba tuto informaci explicitně vyjádřit výrazem *pokusný*.

Text vykazoval také známky intertextovosti. Jako příklad lze užít výraz *fat cat bosses* [VT, 284]. Výraz byl ve VT graficky odlišen uvozovkami, a tak bylo možné usuzovat, že autor jím odkazoval k jiným textům. Bylo možné předpokládat, že v tomto případě se jednalo o novinářské klišé, a tak nebyl doslovný převod namístě. Uplatnil se převod využitím prostředků s podobnými intertextovými konotacemi: *mocní šéfové* [CT, 283].

⁴⁴ VILIKOVSKÝ, cit. 5, s. 130.

⁴⁵ VILIKOVSKÝ, cit. 5, s. 130.

4.5 Interpretační problémy

Text byl psán ze subjektivního hlediska, autor v něm vyjadřoval své vlastní myšlenky a postoje, vytvářel vlastní teorie. Aby mohl CT plnit komunikativní funkci, bylo třeba, aby překladatel chápal autorovy myšlenky a vztahy mezi nimi. To však nebylo vždy jednoduché.

Příčinou problémů s porozuměním mohou být podle Gilea například neobvyklé metafory, složité myšlenky či syntaktické a lexikální chyby v textu.⁴⁶ Právě složité myšlenkové vztahy vyjádřené rozmanitou syntaxí jsou jedny z prvků, které podle Čechové eseje charakterizují.⁴⁷ Některé z těchto aspektů nebo jejich kombinace přispěly k nejednoznačnosti některých úseků a vedly k problémům s interpretací.

4.5.1 Větná struktura

Složitost myšlenkových vztahů a syntaktických struktur místy zapříčinila nejednoznačnost výpovědi. Toto lze ilustrovat na následující ukázce:

People readily fall into the reluctant guinea pig role because of a psychological bias called loss aversion, which means we value what we already have, and therefore might lose, more than we value what we might lose the opportunity to gain if we do not make changes [VT, 248].

Problém s interpretací tohoto úseku spočíval především ve složitém vyjádření myšlenky. Jednalo se o poměrně komplikované souvětí s počtem vedlejších vět, které na první pohled působilo nepřehledně. Úsek tedy vyžadoval hlubší analýzu vztahů jednotlivých vět a myšlenek. Dále bránila v okamžitém pochopení souvětí i chyba, která však nebyla s přesností určena. Ve větě *more than we value **what** we might lose*, mohla být na místě zvýrazněného *what* spojka *that*. Druhou možností je,

⁴⁶ GILE, D., *Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training*, s. 80.

⁴⁷ ČECHOVÁ, cit. 1, s. 334.

že spojka *what* byla na správném místě, ale za slovesem *lose* měla být pomlčka: *we value what we might lose – the opportunity to gain if we do not make changes*. Ať už se jednalo o jakoukoliv chybu, pro převod bylo třeba zvolit takový způsob vyjádření, aby cílovému čtenáři byla myšlenka jasná ihned. Uplatnily se přitom například změny úhlu pohledu a obecná snaha o jednodušší vyjádření – *K roli pokusných králíků se lidé nemají vlivem psychologického jevu, kterému se říká „averze ke ztrátě“, což znamená, že ztráta toho, co máme, je po nás horší, než ztráta příležitosti něco získat za cenu změn* [CT, 246].

Plynulost v menší míře narušila i další grafická chyba v koncovce slova, která vedla ke změně slovního druhu: *generally reliably procedure* [VT, 125]. Všechny takovéto grafické chyby byly v CT uvedeny na pravou míru, neboť jen tak bylo možné splnit jeden z hlavních požadavků na CT – vytvoření koherentního textu.

Další interpretačně problematické místo se vyskytovalo na samém konci VT. Zde se ukázalo, jak je pro správný převod důležité plně chápat smysl autorových myšlenek, a to jak v rámci jednotlivých úseků, tak textu jako celku:

*Embracing the principles and values of the mistake culture I have championed will not be a rash gamble to see if it works or does not, but a justified experiment in seeing what works and what does not ... And if it ends in disaster, **I can promise an honourable resignation – by the director of Demos, of course*** [VT, 405].

Interpretační problém v této ukázce se týkal především poslední, zvýrazněné věty. Příčinou byl přístavek oddělený pomlčkou, který zde měl svou funkci. Adekvátnost převodu závisela na jejím správném určení. Autor z počátku zdánlivě slibuje svou rezignaci v případě, že by měly jeho rady v eseji negativní důsledky. Informace za pomlčkou ale prozrazuje, že nerezignuje on jako autor textu, ale ředitel organizace, která text publikovala. Samozřejmost tohoto prohlášení pak umocňuje závěrečným *of course*. Tato interpretační verze ale z počátku vzbuzovala pochybnosti, neboť není příliš obvyklé, aby někdo takto sliboval rezignaci jiného člověka. Autor se zde ale evidentně pokusil o humorné zakončení eseje, kterým náročný text na závěr odlehčil a současně se vrátil zpět do textu, kde o čestné rezignaci hovořil jako o jednom ze způsobů, jak vytvořit zralou kulturu chyb. Cílem

převodu bylo tedy zachovat tento odlehčený závěr, ve kterém se autor vzdal odpovědnosti za jím vytvořený text, ale zároveň zachovat i jeho odkazovací funkci zpět do textu. Forma sdělení s pomlčkou byla tedy ponechána, neboť právě na ní celý efekt závisel: *A pokud z toho vznikne pohroma, pak slibuji čestnou rezignaci – samozřejmě, že ředitele Demosu* [CT, 406].

4.5.2 Identifikace idiomů

Gile tvrdí, že v pochopení předlohy může také bránit neznalost slovní zásoby.⁴⁸ Toto lze aplikovat také na neznalost idiomů, u kterých je podle Bakerové jednou z prvních obtíží jejich identifikace.⁴⁹ Právě takový problém se během překladatelského procesu projevil:

To see ministerial responsibility in action today, you have to look to India, where several senior figures resigned or offered to resign after the Mumbai outrage, even though no specific failure was the direct result of decisions made by those who fell on their swords [VT, 295].

Zvýrazněný idiom byl z počátku pokládán za pouhé metaforické vyjádření s tím, že zájmeno *their* bylo spojováno se slovem *decisions*. Hrozil tak posun ve smyslu významu idiomu a interpretaci celého sdělení. Chybná interpretační verze však smyslově nezapadala do kontextu, což napomohlo v identifikaci idiomu. Idiom *fall on one's sword* označoval něčí dobrovolné odstoupení. Tento idiom neměl v češtině přímý protějšek, a tak se při jeho převodu uplatnila analogie *spáchat politickou sebevraždu* [CT, 295].

⁴⁸ GILE, cit. 46, s. 81.

⁴⁹ BAKER, M., *In Other Words*, s. 65.

5. ZÁVĚR

Smyslem této bakalářské práce byl překlad textu Juliana Bagginioho za účelem využití teoretických znalostí z překladu a vytříbení překladatelských dovedností. Samotnému překladu předcházela analýza výchozího textu, která byla provedena s cílem lepšího zvládnutí překladu. V rámci reflexe překladatelsky náročných míst pak posloužil komentář v části analýzy cílového textu.

Analýza výchozího textu tvořila významnou součást překladatelského procesu. Z analýzy byly vyvozeny závěry týkající se situačního, časového a kulturního kontextu a text byl vymezen co do stylistických vlastností. Na základě poznatků z analýzy pak byla vytvořena očekávání týkající se samotného překladu a v kombinaci s požadavky na cílový text pak byly odvozeny překladatelské strategie, které se měly při překladu textu uplatnit. Analýza byla tedy důležitým krokem před započítím samotného překladu a výrazně usnadnila jeho praktické zvládnutí.

Hlavní úlohou textu bylo sdělení věcné informace. Při jejím převodu bylo třeba nezapomenout na to, že text vznikl v jiném kulturním a časovém kontextu, toto pak vnímat v souvislosti s předpokládanými znalostmi čtenáře a cílový text tomu přizpůsobovat. Text neshrnoval nějaké vědecké poznatky, ale sloužil jako prostředek pro sdělení autorových subjektivních názorů – autor chtěl informovat čtenáře o svém názoru na danou problematiku. Z tohoto důvodu bylo třeba plně vnímat to, co se autor textu snaží říct a kam tím směřuje. Jen pečlivým sledováním věcné informace bylo možné vytvořit koherentní text. V souvislosti s tím pak byla snaha eliminovat místa, která ve výchozím textu nepůsobila zcela jednoznačně.

Splnění komunikativní funkce textu záviselo ve značné míře na správném převodu věcného sdělení a také na způsobu, jakým bylo sdělení zprostředkováno. Autor užíval prostředky, kterými chtěl čtenáře přesvědčit či zaujmout, vyjadřoval své subjektivní pocity, a proto mnoho záleželo i na převodu této roviny. Bylo třeba pracovat s výrazovými prostředky různých stylů. Při volbě adekvátních prostředků bylo možné vnímat rozdíly mezi oběma jazyky, ale také sledovat, jak se volba

vhodného způsobu vyjádření měnila například v závislosti na situaci, kontextu nebo pravidlech uzuálnosti.

Tato bakalářská práce byla obecně v mnohém přínosná. Provedení analýzy výchozího textu před zahájením samotného překladu usnadnilo následnou práci s textem, čímž se prokázalo důležité postavení této fáze v překladatelském procesu. Samotný překlad poukázal na to, že je třeba mít na paměti nejen převod věcné informace a výrazových prostředků, ale také vnímat rozdíly mezi výchozím a cílovým jazykem nebo stylovými normami a při rozhodování brát v potaz také cílového čtenáře. Specifické vlastnosti textu vedly k potřebě činit překladatelská rozhodnutí, například při řešení problémů s myšlenkovou komplexností či kulturní specifičností, a podnítily uvažování o tom, do jaké míry může překladatel do textu aktivně zasáhnout například v případě chyby ve výchozím textu nebo v hůře srozumitelném úseku. Práce s delším úsekem textu s sebou nesla řešení různých překladatelských problémů, u kterých posloužily jak teoretické znalosti, tak rozhodnutí týkající se samotného textu. Nabytých poznatků z této bakalářské práce bude proto možné využít i v budoucí překladatelské praxi.

6. PŘÍLOHY

6.1 Výchozí text

Mistaking Mistakes and the Rightness of Wrongness

1 ‘Mistakes have been made.’ We have been hearing those words a lot lately.
2 Ministers, CEOs and economists have been forced to own up to error by the sheer
3 scale of the economic crash and the undeniable inexcusability of certain expense
4 claims. But if they were expecting quick forgiveness, it has not come.
5 Apologising is the minimum that is expected, and usually it is not enough.

6 On the one hand, this is not surprising. If you make a complete hash of something
7 very important, why should others say, ‘No problem, everyone makes mistakes’?
8 Yet, in fact, a common injunction of self-help and management advice over recent
9 years has been to ‘make more mistakes’. Few now seem happy to have heeded the
10 advice so enthusiastically.

11 Management gurus have been among the most ardent advocates of mistake
12 making. ‘Don’t “tolerate” mistakes. Embrace them!’ said In Search of Excellence
13 author Tom Peters. No collection of management quotes is now complete without
14 several extolling the virtues of error, such as advertising executive Leo Burnett’s
15 aphorism, ‘To swear off making mistakes is very easy. All you have to do is
16 swear off having ideas.’ But the idea has also permeated popular culture. For
17 example, ‘If I had my life to live over, I’d like to make more mistakes next time’
18 is the first line of the ubiquitous popular poem ‘I’d pick more daisies’, which is to
19 websites in the 2000s what ‘Desiderata’ was to tea towels in the 1970s.

20 The advice has a good pedigree. Mistakes are good because, as James Joyce put it,
21 ‘A man’s errors are his portals of discovery’, and, in Einstein’s words, ‘Anyone
22 who has never made a mistake has never tried anything new.’

23 Now that certain mistakes have had such dire consequences, however, you do not
24 find so many people encouraging us to make them. Then again, mistake making
25 has always been more virtuous in theory than in practice. Although CEOs may
26 rally their organisations with the bold promise to make more mistakes, it has not
27 been known for a politician to win an election on the same platform. When
28 assessing who has been the best sports manager, prime minister or doctor,
29 it would be perverse to choose the one who has demonstrably made the most
30 mistakes. Mistake making is praised most highly when it has not yet happened.

31 A similar contradiction surrounds the admission of mistakes. We all agree that
32 people should be big and honest enough to admit when they have got it wrong.
33 But although it might be refreshing for someone to ‘fess up occasionally, regular
34 admissions are taken to be signs of incompetence, not commendable honesty.

35 So what is the right way to think about mistakes? Making mistakes is neither
36 a virtue nor a vice in itself. Everything depends on the nature of the mistake: in
37 particular, why it was made and what the alternatives were. What I want to do is
38 outline some of these different kinds of mistakes, so that we can try to adopt
39 a more constructive attitude, one which is neither too permissive nor too
40 unforgiving.

41 A more mature mistake culture is particularly important when it comes to politics.
42 On the one hand, politics is one of the spheres of human activity where mistakes
43 are least likely to be admitted. A leading politician may try the frank ‘we got it
44 wrong’ gambit only once, perhaps twice, if their career is long enough. More
45 often than not, however, there will be no admission of failure even if it is
46 painfully obvious to everyone that there has been one.

47 At the same time, failure in politics is often inevitable. The economy and public
48 services can be run better or worse, but never perfectly. Changes often need to be
49 made but not all changes are going to work. Important decisions are made almost
50 daily, and it would be absurd to expect all of them to be right. The recent
51 spectacle of economists queuing up to admit that none of them really understand
52 what has been going on anyway is a sobering reminder of how little we know and

53 how feeble our powers of prediction are. Given the world is so unpredictable,
54 it would be insane to expect those charged with managing it never to slip up.

55 Hence in politics there is an extreme mismatch between the realities of failure and
56 official responses to it. Politicians are like fishmongers who refuse to countenance
57 the idea that their work might create the odd stink. But it would be rash to blame
58 them entirely for this state of affairs, because too often the electorate acts like
59 customers who expect their fishmonger's to smell like florists.

60 Last year's row over the abolition of the 10 pence tax rate is a good example of
61 how this combination of attitudes is obstructive to good politics. One of Gordon
62 Brown's last acts as chancellor of the Exchequer was to reduce the basic rate of
63 income tax from 22 per cent to 20 per cent, while also abolishing the 10 per cent
64 rate. When the legislation came into force in April 2008, it became evident that
65 around 5 million relatively low-paid people would be worse off as a result.

66 That this was some kind of mistake is obvious. Of all the accusations that could be
67 levelled against Brown the chancellor, the idea that he wanted to reduce the
68 incomes of the worst off is the most ludicrous. But for some reason, he either
69 missed the fact that this is what his plan would do, or underestimated the extent
70 that up to £4.50 per week would be missed.

...

71 Nevertheless, it would be crass to say simply that we all accept, like grown adults,
72 that mistakes will be made. There is a difficult balance to be struck between
73 accepting failure when it is inevitable or understandable, and demanding as little
74 failure as is humanly possible. The former without the latter is not grown-up, but
75 dangerously permissive. Nor should we be embarrassed about having very high
76 standards. As someone once said of John Major, when it was suggested his
77 greyness was refreshing, 'I don't want to be led by an ordinary man, but [by] an
78 extraordinary one.'

...

Honest mistakes

79 In Vienna in December 2008, the actor Daniel Hoevens prepared to enact the
80 slitting of his character's throat, in the last scene of Friedrich Schiller's Mary
81 Stuart. The audience applauded his realistic suicide, not realising that the prop
82 knife had been replaced by a real one. Hoevens was rushed to hospital and
83 thankfully survived.

84 In such situations, there has clearly been a failure, but it would be odd to say that
85 Hoevens had made a mistake. He did everything he should have done, and it was
86 not his fault that, as a result, something awful happened. However, in situations
87 which are logically very similar, the mere fact that the result is bad can lead us to
88 attribute error.

89 For example, an official has to make a decision on whether to recommend the use
90 of a particular drug. Evidence is called in and the experts agree that using it will
91 save more lives than not using it, or using available alternatives. So the drug is
92 approved. But it turns out to have unforeseen side effects, quite terrible ones. In
93 this situation, the claim that no mistakes were made is likely to be treated with
94 disdain by an angry public.

95 There is a sense in which a mistake can be understood as any action or decisions
96 which leads to a worse outcome than was necessary. But ordinarily, the attribution
97 of a mistake entails a judgement that a person should have done otherwise than as
98 they did, knowing what they should have known. The official who approves
99 a drug on the basis of all the available evidence cannot be said to have fulfilled
100 this condition. Knowing what he did, it would have been irrational and
101 irresponsible for him to have chosen otherwise. We do not praise health officials
102 who choose the option judged to save fewer lives, we blame them. Had this one
103 not approved the drug, it would have been a rare case of fortuitous incompetence.

104 You might think that, even if the official was off the hook, surely a mistake was
105 made somewhere down the line? Not necessarily. It could be that everybody
106 involved in the decision chose rationally, it is just that the effects were both
107 unforeseen and unforeseeable. It is simply not reasonable to assume that every
108 failure is the result of a choice that someone should have been able to identify as
109 wrong.

110 The Scottish philosopher David Hume illustrated this with a story about an Indian
111 who lives in a land where the temperature never falls below zero. A traveller
112 passes through and tells tales of strange monsters and of how water turns solid and
113 expands when it gets cold. Knowing what we do, it is easy to think that the Indian
114 should dismiss the monster stories and accept the description of ice. But that is
115 being wise after the event. Based on good reason and what he knows, the Indian
116 has no reason at all to believe this strange story. On the basis of what he knew,
117 water turning to ice was as improbable as lead turning into gold.

...

118 For reasons I have explained, it would perhaps be better not to call this a mistake
119 at all. In common parlance, we perhaps describe such acts and decisions as
120 ‘honest mistakes’.

...

121 There are at least three reasons why we should be more willing to acknowledge
122 the existence of honest mistakes in public life:

123 **First, we want to encourage people to make decisions based on the best**
124 **assessment of available evidence. To do this, we should be prepared to**
125 **support them when following this generally reliable procedure leads to**
126 **choices which go wrong. Public servants are already given too many**
127 **incentives to act sub optimally. The old maxim that ‘no one gets fired for**
128 **buying IBM’, for example, is played out in countless choices to do what**
129 **everyone else is doing, even if the evidence is that it is not for the best. The**

130 best way to make sure people choose for the right reasons is to support them
131 vigorously when they do so, even if the consequence is failure.

132 Second, it is not as though the difference between exculpating explanation
133 and false excuses is not pretty clear. It should be possible to show why
134 someone ought to have chosen differently, if they indeed should have done. If
135 we set out to see whether any given case is a justified explanation or a mere
136 excuse, we will learn more about what was and what was not known, and
137 how the decision was made, and will probably learn lessons for the future.

138 Third, it is a simple matter of fairness. It is unjust for anyone to take the rap
139 for decisions that they were perfectly justified in taking, or ones which have
140 nothing to do with their ability to do their job. In June 2008, for example,
141 Wendy Alexander felt compelled to resign as leader of the Scottish
142 Parliament because of £8,000 of undeclared donations she had accepted for
143 her leadership campaign. This was the quintessential honest mistake:
144 Alexander had sought advice from parliamentary clerks who assured her she
145 did not need to declare the donations. Yet she faced extreme opprobrium,
146 even being suspended for one day by the Scottish parliament's SNP-chaired
147 standards committee.

148 Of course, in any particular resignation there are usually other, unseen
149 factors at work. But the general point still holds: being too punitive about
150 honest mistakes is both unjust and counter-productive, leading to
151 discontinuity and disruption in important departments. It also fosters the
152 ugly culture of hounding people out as soon as blood is sniffed. Scapegoats
153 are often demanded for sacrifice when the principled thing is to refuse to
154 draw their blood.

Taking risks

155 This first kind of acceptable mistake fits into the Rumsfeld schemata under the
156 category of 'unknown unknowns'. A reasonable decision turns out to be bad

157 because of things we did not know we did not know. On other occasions,
158 however, decisions have to be made which involve known unknowns. Rather than
159 having every reason to suppose what we choose will work, sometimes we really
160 do not know if it will. Nevertheless, it is often right to go ahead anyway.

161 Needless to say, such choices require some assessment of probabilities. ‘It’s
162 a long shot, but it might just work’ is a reasonable justification in extremis, when
163 the alternative is catastrophe, but it is rash when not doing anything, or trying
164 something else, is a much shorter shot.

165 It would be reassuring to think that there is a neat algorithm for deciding when
166 such risks should be taken, and cost benefit analyses do indeed attempt to provide
167 them. In principle, the algorithm is quite simple. If P = probability and B = net
168 benefits (where a minus figure would indicate a net cost), then for each option we
169 would calculate $P \times B$ and choose whichever option results in the highest score.

170 So, for example, if the probability of escaping near certain death by jumping
171 100 feet off a cliff is 0.01, then it is worth doing, because the alternative is
172 a 1.0 probability of the ultimate negative score. Similarly, if one option has
173 a 0.2 probability of saving 20 lives, and another has a 0.4 probability of saving
174 15, the second option is preferable, since on average that course of action would
175 save six lives, as opposed to just four.

176 An accurate assessment of probability, however, does not give you an accurate
177 prediction as to what will happen in any given case. Tossing three heads in a row
178 is no less improbable than it always is when it actually happens. When you deal
179 with probabilities, by definition you cannot know what will actually happen.

...

180 However, a bigger problem is that no matter how scientific risk analyses look, on
181 many occasions, the variables are just too unknown to form the basis of
182 a reasonable calculation. Political decisions are particularly vulnerable to this
183 because, by definition, most new policies have not been tried before. Even those

184 exported from abroad are not truly tested until they have been replanted in the
185 local cultural soil. Large class sizes, for example, produce good school results in
186 Japan and Korea, but it would be rash to assume they would work as well in more
187 individualistic cultures, such as we have in the West.

188 If some decisions lead us to known unknowns where we cannot even make
189 a rigorous assessment of the probability of success, bad outcomes are going to
190 occur with alarming frequency. So why ever make such inherently risky
191 decisions? Is it not a genuine, rather than an honest, mistake to try something
192 where the outcomes are so uncertain? Is it not culpable negligence to ignore the
193 law of unforeseen consequences?

...

194 If a service aimed at the jobless currently only reaches a handful of the intended
195 service users at great expense, it is worth trying something else, even if that means
196 half the current users drop out. But if a service prevents 10 deaths a year
197 at reasonable cost, you want to think very carefully before risking a change that
198 might lead to a halving of the success rate.

199 Reversibility also must be sensitive to context. Changes in the education system,
200 for example, cause great disruption if they are made too often. On the other hand,
201 where people use services as one-offs, it matters less if things are chopped and
202 changed.

203 The current financial crisis has been a good example of how the three variables of
204 necessity, risk and reversibility apply. Governments around the world have been
205 forced to take drastic steps to try to stabilise the financial system. In retrospect,
206 some will turn out to have been more effective than others. We can expect, for
207 example, to learn that some measures cost billions, had little effect, and may even
208 have ended up in part lining the pockets of already well-paid executives. But
209 doing nothing has not been an option, and nor has it been possible to think
210 through all the consequences before jumping in and doing something. We will
211 praise some people for making brilliant choices, condemn others for making

212 stupid ones, but also, if we are wise, excuse many others for making
213 understandable mistakes. One reason for this is that not making any decisions at
214 all would have been worse than making several, of which some were wrong. That
215 is also why reversibility is not a critical consideration in this case: whichever
216 direction we go in, it cannot in this case be back to what got us into this mess.

...

217 The same kind of defence could be used to justify experimenting with academy
218 schools, which again have only been qualified successes. Leaving the education
219 system as it was would have been a terrible dereliction of duty to future
220 generations, but there were good reasons for thinking there were limits to what
221 could have been done by simply injecting more cash into the system (which the
222 government did as well. Another lesson: it's not necessarily experiment or do
223 nothing.) Academy schools were first tried in relatively few areas, where the
224 existing schools were not so good that there was a large risk in supplanting them.
225 Again, we had the required combination of a high enough necessity for change, an
226 acceptable risk of bringing it about, and the possibility of reverting to the status
227 quo if it all went horribly wrong. Once again it seems the results are mixed.
228 It looks as if the enduring legacy of academy schools will not be their precise
229 structure, but the beginning of a shift to more autonomy for schools to run
230 themselves, a legacy which could be very valuable indeed.

231 Situations where it is most justifiable to risk mistakes occur where change is
232 highly desirable, but the stakes are low. For example, a local council might try
233 a new refuse collection regime in a limited area, in the reasonable hope that, if it
234 works, it could provide a model that could radically reduce the amount of waste
235 going to landfill. Even if the scheme turns out to be a disaster, short of bringing
236 plagues of rats out onto the streets, it is worth a go. Such risk taking should be
237 encouraged because mistakes are not severely punished, successes can bring high
238 rewards, and reversion is always possible.

239 Running such pilot projects is the least controversial form of action which we
240 know will involve mistakes. But although innovation is widely praised as a good

241 thing, there is scope to innovate a lot more than we do. For instance, we should
242 think about running more parallel pilots, trying out different options in different
243 places at the same time.

244 However, there are two mirror-image reasons why people may not like being part
245 of pilots. One is that people often do not like the idea of being ‘guinea pigs’. The
246 other is that those not selected for trials sometimes resent the fact that others are
247 getting the new-fangled services and they are still stuck with the old ones.

248 People readily fall into the reluctant guinea pig role because of a psychological
249 bias called loss aversion, which means we value what we already have, and
250 therefore might lose, more than we value what we might lose the opportunity to
251 gain if we do not make changes. For example, if you are given a free book and
252 lose it, you are more likely to be annoyed than you would be if you discovered
253 that you could have picked up a free copy but did not. Similarly, we are more
254 worried about losing the perhaps poor services we already have than we are of
255 passing up the opportunity for better ones we do not yet have.

256 Reluctant guinea pigs can therefore be difficult to reassure. The best we can do is
257 truthfully tell them that the old ways were not working and that we have good
258 grounds for thinking the alternative might well be much better and is not likely to
259 be much worse. If this case cannot be made, then the guinea pigs’ complaints are
260 justified.

261 More interesting is the ‘missing out’ charge. For if the response to the guinea pig
262 question is sound, why not try the alternative on everyone? The best reason is the
263 uncertainty principle again: any radical change may have unforeseen
264 consequences, so it is wise not to be more radical than is necessary. In particular,
265 the more widely changes are made, the less easy they are to reverse if a trial goes
266 wrong. The problem with explaining this clearly is that the more you reassure
267 those afraid of missing out, the more exposed the guinea pigs will feel.

...

268 In practice, loss aversion means that most of the time people will not be queuing
269 up to take part in pilot studies. Despite the risks of innovation, in general we are
270 too shy of it, not too keen on it. But if there is a popular sense of missing out on
271 change, we need to ask whether we should not be bolder with our
272 experimentation. Since people do not generally like change, if they are demanding
273 it, it may be a sign that what they currently have is so bad they are willing to take
274 risks to improve it. If this is the case, we should listen.

Keeping failure real

275 In encouraging a more mistake-friendly culture, it is important to pre-empt the
276 danger that the whole idea of mistakes becomes meaningless. Just as success is
277 only meaningful if failure is a real possibility, acceptable mistakes are only
278 a genuine category if unacceptable ones remain.

279 In Britain right now, many people are in no mood to become more forgiving about
280 mistakes because they feel that individuals already do not pay the proper price for
281 them. MPs have been lambasted for some of their excessive expenses claims, but
282 what has irritated people the most is that they seem to be facing little or no
283 sanction for their bad behaviour: ‘In the private sector, you’d be straight out of the
284 door for that’ has become a popular refrain. ‘Fat cat bosses’ receiving hefty
285 bonuses, even as they are sacked or as financial markets go into meltdown, are
286 another example in the public’s mind of miscreants getting away with murder.

287 When it came to taking responsibility for mistakes, parliament used to lead by
288 example. But it has ceased to do so. Parliament used to be governed by the
289 principle of ministerial responsibility, whereby if there were a major failure in
290 a department, the minister in charge would resign. This would happen even if the
291 minister was personally blameless. So, for example, three Foreign Office
292 ministers resigned in the aftermath of the Falklands Invasion in 1982, in
293 recognition that the department had failed to see it coming. However, no
294 subsequent enquiry pinned any blame on the ministers themselves.

...

295 To see ministerial responsibility in action today, you have to look to India, where
296 several senior figures resigned or offered to resign after the Mumbai outrage, even
297 though no specific failure was the direct result of decisions made by those who
298 fell on their swords.

299 In many ways the weakening of ministerial responsibility is quite sensible, but the
300 overall effect has been that fewer people take responsibility for mistakes. A high
301 burden of proof is now required before anyone stands up and takes the flack.
302 Quite understandably, this has led many to believe that there are insufficient
303 penalties for mistakes.

304 In this climate, to argue that we need to be more forgiving of mistakes would
305 seem to be bizarre. What is needed is therefore a new deal with the electorate: in
306 order for decision makers to be allowed to make justified mistakes, there must be
307 clear sanctions for those who make unjustified ones. Most obviously, such
308 mistakes include those that demonstrate incompetence, and those that we can
309 sensibly conclude should have been foreseen. But the same variables as those
310 used for identifying justifiable mistakes should also form the basis of judging
311 when they are unjustifiable.

...

312 People should be willing to stand down because their judgement turned out to be
313 flawed, even if, in retrospect, they could not have seen how they could have
314 judged differently. To make decisions on public funding is a great responsibility,
315 and failure should not be taken lightly, even if it is understandable.

316 This would mark the return of the honourable resignation.

...

317 Politics is too important for us to shrug our shoulders when things fail. But it is
318 too important that failures are allowed to happen for us never to tolerate them. To
319 maintain the right equilibrium, people have to both fall for their mistakes when
320 they are big and costly, and be excused them when they are entirely justified. You
321 cannot simply have a mistake-tolerant or mistake-intolerant culture: we need to be
322 as intolerant of the wrong failures as we are tolerant of the right ones.

Barriers to a mistake culture

323 Despite the strength of the rational case for a more mistake-tolerant political
324 culture, it would be naïve to think that all we now need do is make changes
325 accordingly. Where irrationality persists it is usually because of hard-to-change
326 psychological, sociological and institutional factors. Any political programme that
327 neglects these is doomed to failure, no matter how effective it is on paper.

...

328 The person who is more careful, admitting that they cannot be sure, is often more
329 reliable than the person who says 'definitely', but is much less likely to be
330 believed.

331 In politics, the same general bias applies. Terms of praise for a leader include
332 'steadfast', 'resolute' and 'person of conviction'. But people get criticised for
333 'flip-flopping' or doing 'u-turns'. This is a real problem. Talk in abstract terms
334 and people will readily agree that we need to be mature about mistakes. But in
335 practice, they react more positively to those who exude confidence and admit
336 hardly any. This is surely one reason why Margaret Thatcher stayed in power for
337 so long. She was probably the most vilified prime minister since the war, if not
338 ever, yet when faced with the ballot box, everyone else seemed weak and lily-
339 livered.

...

340 The necessary rhetorical shift needs both to advocate the positive benefits of
341 learning from mistakes and to stress constantly the dangers of not doing so.
342 Comedian Stephen Colbert, for example, hit a nerve when he said of George W
343 Bush: ‘You know where he stands. He believes the same thing Wednesday that he
344 believed on Monday, no matter what happened Tuesday.’

345 Key to this kind of reframing is getting away from the simple ‘worked/did not
346 work’ dichotomy. We should foster a habit in government and public service of
347 breaking things down into what bits worked and what bits did not. Such an
348 approach is not only more honest and accurate; it also allows us to tell a more
349 compelling narrative about how we are moving forward to better things through
350 the experience of mistakes and successes.

The Humphrys effect

351 Perhaps the greatest obstacle to a more mature mistake culture, however, is that
352 when a lot of people own up to mistakes, it creates an opportunity for the less
353 honest to cover up their own and appear stronger in comparison. This is similar to
354 many scenarios in game theory, where we can all get the best result just as long as
355 we all cooperate. But if we do, there is always the opportunity for other parties to
356 ‘defect’ and take advantage of our honesty. In such situations, the incentive to
357 cooperate evaporates, with the perverse result that no one gets the best result.

358 The solution is to make sure that defection is punished. The person who refuses to
359 acknowledge what has not worked needs to pay a price which is larger than the
360 one demanded when they admit mistakes in a timely and honest fashion. This
361 links in with what I said earlier about the need for unacceptable mistakes to have
362 a real price if acceptable ones are to be truly accepted. Even if a mistake was
363 justified, not to admit it as soon as it becomes obvious that it was a mistake should
364 have as strong a sanction as making an unjustified mistake.

365 Indeed, not seeing or acknowledging that things are going wrong is often a worse
366 crime than making a bad choice in the first place. Initial decisions are often made

367 from a position of at least partial ignorance. Seeing that things are not working, in
368 contrast, merely requires that we look at the evidence that is already there.
369 Making mistakes has to be seen as a lesser sin than not clearing up after them.

370 There is, however, one other obstacle which is harder to deal with: what might be
371 called the John Humphrys effect. I can imagine a politician heeding the advice of
372 this essay, only to end up on the Today programme being subjected to ridicule: ‘If
373 you got it wrong before, why should we trust you to get it right in the future?’;
374 ‘We do not want people to admit they were wrong, we want ones who will get it
375 right in the first place’; ‘If you won’t resign even when you screw things up, when
376 will you?’. All these questions have reasonable answers, but the problem is that
377 the mere asking of them, especially in an accusatory, incredulous tone, makes the
378 person questioned look under siege and weak.

379 I am not sure what the answer to this is. The danger of being made to look weak is
380 one of the biggest problems in creating a mature mistake culture. This is
381 exacerbated by the fact that potential detractors are engaged in asymmetric war.
382 Opposition can jump on governmental mistakes knowing that, right now, the
383 tables cannot be turned. The media is in an even more invulnerable position.

384 The best solution to this problem is the conviction that, explained correctly, the
385 admission of mistakes need not look like weakness, but strength. This is why
386 there is no point in being half-hearted about embracing a mature mistake culture.
387 There has to be conviction about its intellectual and moral integrity, a conviction
388 rooted in good reason. Critical to this is the insistence that real mistakes must not
389 be forgiven, but punished. The credibility of the claim that these mistakes are
390 acceptable is inextricably linked with the admission that those mistakes are not.

391 This mistake culture has to be embraced from a position of strength otherwise it
392 looks like belated contrition. Whoever wins the next election must from day one
393 say that it is going to be both open and unrepentant about justified mistakes, and
394 tough on unjustified ones, and those who fail to spot what is going wrong early
395 enough.

396 The analogy here is with tolerance. Toleration is not a virtue when it is
397 indiscriminate. Then it is just weakness and absence of any moral conviction.
398 Toleration requires that we do not tolerate everything and, in particular, that we
399 do not tolerate intolerance.

400 Toleration for mistakes is likewise only a virtue if it comes with conditions. I have
401 sketched out what those conditions might be as it is vital for a real mistake culture
402 that they are met. Otherwise, people will justifiably conclude that the plea for
403 more maturity about mistakes is really no more than a plea for immunity from
404 responsibility.

Conclusion

...

405 Embracing the principles and values of the mistake culture I have championed
406 will not be a rash gamble to see if it works or does not, but a justified experiment
407 in seeing what works and what does not. Then we can assess things from there,
408 learn and move on. It is not risk free, but the status quo is not working so well that
409 messing with it is not a risk worth taking. And if it ends in disaster, I can promise
410 an honourable resignation – by the director of Demos, of course.

7. SUMMARY

The objective of this bachelor's thesis was to translate a longer stretch of a text in order to improve the author's translation abilities while applying the theoretical knowledge acquired during the studies. The translation itself was preceded by an analysis of the source text in order to obtain a better insight into the text, create a base for the selection of the most appropriate translation strategy and also to prove its benefits in the translation process as a whole. Challenging or problematic aspects encountered during the translation itself were then discussed in the target text analysis section. In other words, this bachelor's thesis comprises of three main sections: source text analysis, target text and target text analysis.

The source text was an essay called *Mistaking Mistakes and the Rightness of Wrongness* written by a British philosopher Julian Baggini, which was selected as it fulfilled the author's requirements for a challenging text that would be intriguing mainly from the translation viewpoint. The source text analysis of the selected text was preceded by a short presentation of some of the main translation theorists who included source text analysis in their models of the translation process. The subsequent source text analysis itself then drew from a model created by Nord as it was considered suitable for the purposes of this thesis. According to Nord's model, the source text analysis is accomplished by exploring the text through two groups of factors known as extratextual and intratextual factors. While extratextual factors include those which represent the communicative situation of the text, namely sender, intention, recipient, medium, place, time and motive, the intratextual factors reflect characteristics of the text itself and include content, subject matter, presuppositions, text-composition, non-verbal elements and stylistic text-elements.

By analysing factors that were considered relevant for the purposes of this thesis, the main characteristics pertaining to the text were identified. Based on the extratextual factors, the text function was determined to be informative but also persuasive and the text was also expected to reflect Baggini's personal judgements. Due to the fact that the place of publication was the United Kingdom, the text was expected to contain certain culture-specific features. The text was also expected to

contain information that may not be valid anymore as a result of the fact that it had been a few years since its publication. Intratextual factors proved that the text features correspond to the main general characteristics of essays which mainly regard a combination of formal and informal language. Examples of formal and informal language could be shown on the level of vocabulary and morphosyntax. Particular examples of cultural specificity were also identified.

The source text analysis provided an overall picture of the source text which then served as a basis for the selection of the most suitable translation strategy. The main aim of the translation was the preservation of the semantic content but also the stylistic features of the text. For this reason, two main strategies were selected based on Newmark's semantic/communicative translation dichotomy. In particular, semantic translation was to be used for the semantic content as it required a precise rendering in order for the target text to be as informative as the source text. Communicative translation was to be applied to render the stylistic features with the aim to produce a target text that would conform to the idiomatic and stylistic norms of the target language. The main aim was thus to produce a target text that would be natural and coherent while preserving the semantic content of the source text.

Problematic aspects encountered during the translation process were addressed in the target text analysis section, the majority being those that were identified during the source text analysis. Attention was firstly paid to translation problems resulting from the systemic differences of the source and target languages. As the combination of formal and informal language was considered a significant feature of the text, the translation problems encountered were discussed with regards to the formal language followed by problems concerning informal language. The same structuring was also used for the discussion of problems regarding the cultural specific features in the text. The final part of this section was then dedicated to interpretation difficulties. These concerned the comprehension of complex sentences or dealing with errors.

On the whole, the source text analysis proved to be a substantial help in familiarising with the text, addressing its characteristic features and identifying possible translation problems. In order for the semantic content of the text to be preserved, a full comprehension of the text as a whole as well as of individual

arguments proved to be necessary during the translation. The translation also provided a practical insight regarding the importance of keeping the target reader in mind in order for the target text to be a cohesive and comprehensible text. The translation also improved the author's awareness of the differences between stylistic features of the source and target languages as well as the importance of context and stylistic norms when selecting an adequate translation. Moreover, the decisions that were necessary to be taken during the translation process regarding rendering certain features of the text lead to further considerations of the translator's opportunities and limits during the production of the target text. Therefore, the thesis served as a useful tool for raising the author's awareness of the translation problems that can be encountered during translation, which might prove useful for the future translation practice.

8. BIBLIOGRAFIE

8.1 Zdroj pro výchozí text

BAGGINI, Julian. *Mistaking Mistakes and the Rightness of Wrongness* [online]. Demos. 2009 [cit. 2010-08-01] Dostupné z WWW: http://www.demos.co.uk/files/Mistaking_mistakes.pdf?1249924994.

8.2 Zdroje citované v práci

BAGGINI, Julian. *Julian Baggini* [online]. Blogspot. [cit. 2011-04-16]. Dostupné z WWW: <http://julianbaggini.blogspot.com/>.

BAKER, Mona. *In Other Words: A Coursebook on Translation*. Oxon: Routledge, 1992.

The British Humanist Association. *The British Humanist Association* [online]. London: BHA, c2011 [cit. 2011-04-16]. Dr. Julian Baggini. Dostupné z WWW: <http://www.humanism.org.uk/about/people/distinguished-supporters/Dr-Julian-Baggini>.

ČECHOVÁ, Marie – KRČMOVÁ, Marie – MINÁŘOVÁ, Eva. *Současná stylistika*. Praha: Lidové noviny, 2008.

Demos. *Demos* [online]. c2011 [cit. 2011-04-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.demos.co.uk/>>.

DUŠKOVÁ, Libuše, a kol. *Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny*. 3. vyd. Praha: Academia, 2006.

GILE, Daniel. *Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training*. Amsterdam: Benjamins, 1995.

GRYGOVÁ, Bronislava. Překlad odborného textu. In KNITTLOVÁ, Dagmar. *Překlad a překládání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. Kapitola 6, s. 203-213.

HATIM, Basil. *Teaching and Researching Translation*. Harlow: Longman, 2001.

JAKOBSON, Roman. On Linguistic Aspects of Translation. In VENUTI, Lawrence (ed.). *The Translation Studies Reader*. London: Routledge, 2000. s. 113-118.

JETTMAROVÁ, Zuzana. Volba strategie a rozhodování na základě teorie skoposu: komplexní kritéria překladatelské analýzy textu. In HRDLIČKA, M. (ed.). *9x o překladu: vybrané příspěvky přednesené na podzimních setkáních roku 1994 (Letná škola překladu Budmerice, Ruský jazyk ve sféře byznysu Ostrava a Překladatelská konference Havlíčkův Brod)*. Praha: Jednota tlumočnicků a překladatelů, 1995. s. 25-31.

Julian Baggini. In *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida): Wikipedia Foundation, 2005-8-1, poslední aktualizace 2011-03-13 [cit. 2011-04-16]. Dostupné z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Julian_Baggini>.

KNITTLOVÁ, Dagmar, a kol. *Překlad a překládání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010.

LEVÝ, Jiří. *Umění překladu*. Praha: Československý spisovatel, 1963.

MISTRÍK, Jozef. *Štylistika*. 3. uprav. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1997.

New Internationalist Magazine. *New Internationalist* [online]. 1995-02-05 [cit. 2011-05-04]. I Would Pick More Daisies. Dostupné z WWW: <<http://www.newint.org/features/1995/02/05/pick/>>.

NEWMARK, Peter. *A Textbook of Translation*. New York: Prentice Hall, 1988.

NEWMARK, Peter. *Approaches to Translation*. Oxford: Pergamon, 1981.

NORD, Christiane. *Text Analysis in Translation: theory, methodology, and didactic application of a model for translation-oriented text analysis*. 2. vyd. Amsterdam: Rodopi, 2005.

POPOVIČ, Anton. *Teória umeleckého prekladu: Aspekty textu a literárnej metakomunikácie*. 2. přeprac. a rozšíř. vyd. Bratislava: Tatran, 1975.

SNELL-HORNBY, Mary. *Translation Studies: An Integrated Approach*. Amsterdam: Benjamins, 1988.

VACHEK, Josef. *Chapters from Modern English Lexicology and Stylistics*. 2. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991.

VILIKOVSKÝ, Ján. *Preklad ako tvorba*. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1984.

8.3 Ostatní použité zdroje

BOLDIŠ, Petr. *Bibliografické citace dokumentů podle ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2: Část 1 – Citace: metodika a obecná pravidla*. Verze 3.3. c1999-2004, poslední aktualizace 11.11.2004. Dostupné z WWW: <http://www.boldis.cz/citace/citace1.pdf>.

BOLDIŠ, Petr. *Bibliografické citace dokumentů podle ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2: Část 2 – Modely a příklady citací u jednotlivých typů dokumentů*. Verze 3.0

(2004). c1999-2004, poslední aktualizace 11.11.2004. Dostupné z WWW: <http://www.boldis.cz/citace/citace2.pdf>.

BRATKOVÁ, Eva. (zprac.). *Metody citování literatury a strukturování bibliografických záznamů podle mezinárodních norem ISO 690 a ISO 690-2: metodický materiál pro autory vysokoškolských kvalifikačních prací* [online]. Verze 2.0, aktualiz. a rozšíř. Praha: Odborná komise pro otázky elektronického zpřístupňování vysokoškolských kvalifikačních prací, Asociace knihoven vysokých škol ČR, 2008-12-22 [2008-12-30]. Dostupné z WWW: <http://www.evskp.cz/SD/4c.pdf>.

Cambridge Advanced Learner's Dictionary [CD-ROM]. Verze 3.0. Cambridge: Cambridge University Press, 2008.

FRONEK, Josef. *Velký anglicko-český česko-anglický slovník*. Voznice: LEDA, 2007.

KOČIČKA, Pavel – BLAŽEK, Filip. *Praktická typografie*. 2. vyd. Brno: Computer Press, 2007.

Oxford Advanced Learner's Dictionary [CD-ROM]. 8. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010.

PETERS, Thomas J. *Hledání dokonalosti: zkušenosti z činnosti nejlépe prosperujících amerických společností*. Přel. Růžena Pokorná. Praha: Pragma, 2001.

Ústav Českého národního korpusu FF UK. *Český národní korpus*. Praha, 2010 [cit. 2011-04-16]. Dostupné z WWW: <http://www.korpus.cz>.

Ústav pro jazyk český akademie věd, ČR, v. v. i. *Internetová jazyková příručka* [online]. c2011 [cit. 2011-04-22]. Dostupné z WWW: <http://prirucka.ujc.cas.cz/>.

9. ANOTACE

Autor:	Jana Hainová
Katedra:	Katedra anglistiky a amerikanistiky, Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci
Rok obhajoby:	2011
Název česky:	Překlad a analýza vybraných částí eseje Juliana Bagginiho
Název anglicky:	Translation and Analysis of Selected Parts of an Essay by Julian Baggini
Vedoucí práce:	Mgr. Jitka Zehnalová, Ph.D.
Počet stran:	76
Počet znaků (bez příloh):	79 516
Počet znaků celkem:	125 387
Počet titulů použité literatury:	34
Počet příloh:	1
Klíčová slova v ČJ:	překlad, Julian Baggini, esej, analýza výchozího textu, mimotextové faktory, vnitrotextové faktory, sémantický překlad, komunikativní překlad, formální vyjadřování, neformální vyjadřování, kulturní specifičnost, expresivita, interpretace, překladatelská rozhodnutí
Klíčová slova v AJ:	translation, Julian Baggini, essay, source text analysis, extratextual factors, intratextual factors, semantic translation, communicative translation, formal language, informal language, culture-

specific features, expressivity, interpretation, translation decisions

Anotace v ČJ:

Bakalářská práce sestává z analýzy výchozího textu, kterým je esej Juliana Bagginiho, překladu výchozího textu a analýzy cílového textu. Analýza výchozího textu směřuje k jeho bližší charakteristice a k určení překladatelských strategií. Překladatelsky obtížným místům je pak věnován komentář v analýze cílového textu. Cílem je převést věcnou informaci i výrazové prostředky výchozího textu při zachování idiomatické a koherence.

Anotace v AJ:

The bachelor's thesis consists of the source text analysis of an essay by Julian Baggini, translation of the source text and the target text analysis. The aim of the source text analysis is to identify characteristic features of the source text and to form a base for selecting appropriate translation strategies. Problematic elements encountered during the translation are then discussed in the target text analysis. The objective of the translation is to produce an idiomatic and coherent text while rendering factual information of the text as well as its stylistic features.